

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА

КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Кваліфікаційна робота за рівнем магістра

на тему:

«Семантична типологія предикатів деструкції

в англійській та українській мовах

(на матеріалі перекладу творів

Е. Хемінгуея «Прощавай, зброє!» та «По кому подзвін»)

Студента(ки) групи ФП 1921
Економіко-гуманітарного факультету
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Олійникової Анастасії Олександрівни
Науковий керівник:
канд.філол.н., Боговик О. А.

До захисту

« ____ » _____ року

Завідувач кафедри

_____ професор Власова Т. І.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Дніпро – 2020

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

DNIPRO NATIONAL UNIVERSITY OF RAILWAY TRANSPORT NAMED
AFTER ACADEMICIAN V. LAZARIAN

DEPARTMENT OF PHILOLOGY AND TRANSLATION

Master's Degree Diploma Paper

**Semantic typology of destruction predicates
in English and Ukrainian
(based on the translation of E. Hemingway's works
«Farewell to arms!» and «For whom the bell tolls»)**

Group 1921

Faculty of Economics and Humanities

Speciality 035 Philology

Specialization 035.041 Germanic Languages
and Literatures (Translation Included), Major

Language – English

Oliinykovoii Anastasii .Oleksandrivny.

Research supervisor:

Candidate of Philological Sciences

Bogovyk O. A.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ КАТЕГОРІЇ У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

- 1.1. Категорія предиката
- 1.2. Проблеми типології предикатів
- 1.3. Специфіка дієслівного предиката в англійській та українській мовах
- 1.4. Дієслова руйнування у системі предикатів

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- 2.1. Методики аналізу предикатів у мовознавстві
- 2.2. Комплексна методика зіставного аналізу предикатів руйнування в англійській та українській мовах
- 2.3. Методика перекладознавчого аналізу
- 2.4. Семантична типологія предикатів деструкції

Висновки до другого розділу

РОЗДІЛ III. ЗНАЧЕННЄВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ПРЕДИКАТІВ ДЕСТРУКЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЕРНЕСТА ХЕМІНГУЕЯ «ПРОЩАВАЙ ЗБРОЄ» ТА «ПО КОМУ ПОДЗВІН»

- 3.1. Дієслівні предикати смерті, загибелі суб'єкта
- 3.2. Дієслівні предикати знищення об'єкта
- 3.3. Дієслівні предикати травмування
- 3.4. Дієслівні предикати псування суб'єкта та об'єкта

Висновки до третього розділу

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Сучасна лінгвістика ретельно вивчається дослідниками через свою багатозмістовність і аспектність із уточненням, що «загалом нинішня епоха розвитку лінгвістики – це, безперечно, епоха семантики» [29, с. 25]. Саме аналіз мови дає наукове підтвердження філологічної інтерпретації як особливого типу пізнання, як «способу взаємоузгодження форми тексту з його змістом» [90, с. 6].

У другій половині ХХ ст. представники різноманітних мовознавчих шкіл опрацьовують та створюють нові методи щодо тлумачення речення, аби виробити принципи їх побудови та класифікацію. Однією з найактуальніших проблем є предикат з його особливими функціями та місцем у тексті. Велика кількість науковців, такі як Н. Д. Арютюнова, Є. М. Ширяєва, І. Р. Вихованець, В. М. Ожоган, А. П. Загнітко, Л. В. Щерба, Т. В. Бульгіна, М. В. Мірченко, О. А. Боговик, А. В. Ожоган та ін. займалася вивченням структури синтаксичних категорій дієслівних предикатів як реченнєвотвірних компонентів, їхнього валентного потенціалу, семантико-синтаксичних параметрів у межах конкретної мови [30] та у порівняльному аспекті на матеріалі різних мов.

Видається неможливим дати аналіз усім лінгвістичним дослідженням у межах однієї роботи, адже дослідники ставлять різні завдання та вивчають різноманітні аспекти, що впливає на теоретичні та практичні обсяги. У процесі розвитку семасіології постає питання щодо аналізу та розкриття багатьох лексичних структур на більш розвиненому семантичному рівні. У нашій науковій розвідці здійснено спробу семантичного аналізу та значеннєвої диференціації деструктивних предикатів.

Актуальність цього питання зумовлено його спрямуванням на вивчення характеру відтворення предикатів деструкції в англійській та українській мовах. Аналіз предикатів із загальним значенням *руйнування* відноситься до окремих концептуальних фрагментів дійсності у художньому

тексті, а саме тому є важливим аспектом дослідження соціолінгвістики щодо вивчення проявів деструктивності у сучасному суспільстві. Розгляд дієслівної лексики у порівняльному аспекті на матеріалі сучасних української та англійської мов є сьогодні особливо доречним. Це зумовлено важливістю вивчення словникового складу у сучасному мовознавстві, укладання корпусу мов, аналіз щодо мовних уподобань мовців на різних рівнях та вивчення добору лексичних одиниць письменниками для характеристики художніх персонажів.

Метою дослідження є семантична типологія предикатів деструкції, їх характеристика та типологія; здійснення порівняльного аналізу речень з предикатами деструкції оригінальних тексту та варіанти їх відтворення у художніх творах американського письменника та журналіста Е. Хемінгуея. Для досягнення цієї мети послідовно вирішуються такі завдання:

- аналіз теоретичних положень та ключового поняття дієслівного предиката, який досліджується у межах теоретичних робіт;
- характеристика методів дослідження, які використовуються у дослідницькій роботі та аналіз специфіки існування дієслівного предиката деструкції в англійській та українській мовах у порівняльному аспекті;
- загальна характеристика предикатів деструкції та спроба їх типологізації залежно від характеру позначення предикативної одиниці.

Об'єктом дослідження є предикати деструкції в англійській та українській мовах.

Предметом дослідження є семантична типологія предикатів деструкції в англійській та українській мовах на матеріалі перекладу творів Е. Хемінгуея «Farewell to arms!» and «For whom the bell tolls».

Методи дослідження. Для досягнення поставлених задач у нашій роботі було використано наступні методи:

- 1) *перекладознавчий* – для визначення спеціальних засобів образності мови, перекладацьких труднощів та шляхів їх подолання;

- 2) *компаративний* – для порівняння перекладу англійського першотексту із вторинним текстом, відтвореним українською мовою, у якому лексичні одиниці набувають нового образного втілення;
- 3) *філологічний* – для систематизації лексичних одиниць та аналізу текстів з погляду втілених у них мовних особливостей;
- 4) *психолінгвістичний* –художніх для аналізу відображення письменником і перекладачем характерів персонажів творів та сприйняття творів читачем;
- 5) *зіставний* – для дослідження прийомів й опису оригінальної мови через її системне порівняння з мовою відтворення першотексту;
- 6) *структурний* – для систематизації та типології предикатів деструкції.

Практичне значення результатів дослідження пов'язане з можливістю їхнього використання у викладанні таких навчальних дисциплін, як «Теорія перекладу», «Методи перекладацького дослідження», «Практичний курс іноземної мови», «Лексикологія», «Теорія і практика перекладу», «Порівняльна граматики англійської та української мов», «Семантико-стилістичні проблеми перекладу текстів», «Соціолінгвістика», «Лінгвокраїнознавство», «Аналітичне читання», «Вступ до перекладознавства».

Структура роботи. Магістерська кваліфікаційна робота з перекладу складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків до всієї роботи та резюме, проаналізовано 106 прикладів. Обсяг дипломної роботи – 67 сторінок, з них 56 сторінок основного тексту. Список використаної літератури охоплює 97 позицій (у тому числі 11 іноземними мовами).

РОЗДІЛ І СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ КАТЕГОРІЇ У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

1.1. Категорія предиката

Предикат є основним компонентом семантичної структури речення, є його реальною основою і відноситься або до підмета, або до ситуації [72], а також позначає приписувану суб'єктові ознаку [77]. У сучасній лінгвістиці поняття *предикат* (від лат *praedicatum* – повідомлюване) набуло багато визначень із студіюванням його за різними характерними ознаками.

Природа *предиката* дозволяє виокремити його здатність логічного розкриття структури у реченні. На думку українського філолога А. П. Загнітка, класифікація предиката, яку представлено в мовознавстві, можна поділити на такі основні чотири підходи: предикат – це «1) формальна категорія синтаксису; те саме, що присудок (граматичний предикат); 2) семантична категорія синтаксису; термін, що позначає приписувану суб'єкту ознаку (семантичний предикат); 3) основний зміст повідомлення, його ядро, рема (комунікативний предикат); 4) частина речення, яка корелює з предикатом судження (логічний предикат)» [27]. За твердженням вітчизняного науковця І. Р. Вихованця, у комплексному підході до кваліфікації предиката знаходять відбиток логіко-семантичний, семантико-синтаксичний і власне семантичний принципи аналізу, але не шляхом їхнього змішування, перетинання, штучного поєднання, а на послідовному розмежуванні на умовах можливого використання різних підходів і принципів [16].

Представники мовознавчої західної школи використовували термін *предикат* здебільшого на позначення члена речення. [91, р. 279 – 300]. Власне на подібне твердження натрапляємо і у наукових розвідках лінгвістів Р. Ван Валіна та У. Фолі, які зазначали, що «найфундаментальнішою частиною системи (семантичної рольової структури елементарного речення) є предикат – основний лінгвістичний засіб опису ситуації» [95].

З появою та розвитком сучасної української аспектології, про яку йдеться мова у праці українського науковця В. М. Русанівського «Значення і взаємозв'язок граматичних категорій виду і часу в українській мові XVI – XVII століття», з часом з'явилися нові доопрацьовані авторські розділи про «Дієслово» академічної граматики [64, с. 296–429], які отримали розвиток у роботах «Структура українського дієслова», [64, с. 315] та «Дієслово – рух, дія, образ» [63, с. 111]. Лінгвіст досліджує категорію предиката як таку, що поєднує у собі кількість менш метафізичних категорій у відношенні до значення слів. До зазначеної категорії можна додати категорії означеності та неозначеності дієслів, наприклад: *ламати* – *зламати*, та однократні дієслова *стукнути*, *розірвати* та под. Історія розвитку дієслова засвідчує, що ця граматична категорія створена як наслідок абстрагування від лексичних значень конкретних дієслів.

Відомо, що багато дієслів мають лише одну форму – доконаного чи недоконаного виду, що залежить від семантики кожного конкретного дієслова. В українській мові встановлено семантичні групи дієслів, що утворюють корелятивну видову пару або вживаються в одній видовій формі. Словниковий склад поповнювався через розвиток ускладнених дієслів, але беручи до уваги похідні префіксальні утворення доконаного виду з твірними дієсловами недоконаного виду виокремлення виду в окрему граматичну категорію ще не завершилося [6, с. 339 – 353]. Незважаючи на зазначене, деякі префікси можуть набувати емотивності. Так, у видових протиставленнях дієслів *думати* – *подумати*, *бачити* – *побачити* очевидною є лише граматична різниця, а в опозиції *мислити* – *помислити* відчутний семантичний відтінок частковості дії, а у вербативах *бігти* – *побігти* – відтінок напрямку дії [62, с. 100].

Ми погоджуємося з думкою українського мовознавця В. М. Русанівського про те, що кожна дієслівна форма в певному контексті виражає значення доконаного чи недоконаного виду, у яких утілено найсуттєвішу рису дієслівності – вираження динамічної ознаки або в процесі

її розгортання, становлення, або як цілісного комплексу, повністю реалізованого чи спрямованого на вичерпне здійснення [27, с. 216–217].

Здебільшого, якщо розглядати українське мовознавство, яке певним чином має спадковий характер західноєвропейської лінгвістичної науки, то можна додати, що *предикат* потрактовується як визначальний компонент будови речення, який позначає ознаку приписуваної предметові думки, й передбачає кількість компонентів у реченні та їхні семантичні ролі.

У мовознавстві *предикат* визначається центральним компонентом диктуму, пропозиції, судження, що виражає зміст події з урахуванням таких чинників, як процес, стан, відношення, ознаку, притаманні первинному суб'єктові [66, с. 87]. З таким трактуванням погоджується і французький лінгвіст Л. Теньєр, який висловив ідею щодо валентного потенціалу дієслова як провідного принципу синтаксичних досліджень [72].

Дослідження сучасної мовознавчої науки поєднують декілька підходів до вивчення предиката: системоцентричний, антропоцентричний, семіотичний, семасіологічний. Застосування зазначених підходів дає можливість більш поглиблено дослідити явище перформативного функціонування дієслів на позначення мовленнєвої діяльності. Перформативні предикати-вербативи досліджувались з метою доречності їхнього виокремлення і опису, як самостійного явища. Науковець Ю. С. Степанов розглядає цей тип предикатів співвідносно із семантичним принципом локації *Я – тут – зараз* і вважає його само або автрореферентним [72, с. 242-243].

Традиційно класифікація предикатів здійснюється за трьома критеріями: дистрибутивним, морфологічним, семантичним.

Перформативний предикат визначається як тривалентний, аргументами якого виступають мовець (адресант), адресат і зміст події, яка була або буде / повинна бути виконана. Це *Я* предикат, денотатом якого є дія, що виконується особою, вираженою граматичним суб'єктом першої особи однини. Наприклад: *Colleagues, I urge you to reject the dogma, look at the*

practical integrated policy and support the motion. – Колеги, я закликаю вас відмовитися від цієї догми, переглянути практичну комплексну політику і підтримати цей рух.

I advise you strongly not to go because you will be in danger. – Я наполегливо раджу вам не йти туди, тому що ви опинитесь у небезпеці.

I congratulate you all on your achievement and wish you the best in putting what you have learned into practice. – Усіх вітаю з вашими досягненнями і бажаю найкращого застосування тих навичок, які ви отримали під час практичної роботи.

I suggest that you take a day or two to think of it. – Пропоную вам порозмислити про це протягом однієї або двох діб (переклад наш – Олійникова А. О.) [61].

Виходячи з розуміння речення як двоєдиної сутності, яка інкорпорує суб'єкт і предикат, польський лінгвіст Ф. Данес пропонує трихотомічне ранжування речень за типом суб'єкта. У цій таксономії перформативні предикати входять до категорії *Я – речень*, причому реалізація їхньої лівосторонньої валентності на *Я – суб'єкт* є обов'язковою умовою перформативного функціонування відповідних іллокутивних дієслів [89].

У контексті не всі предикати можна розглядати у тому ж самому значенні. Певна група з них може створювати крос лінгвістичні або паралельні конструкції, а у той саме час інші можуть бути дивергентними синтаксичними реалізаціями. Так, наприклад, англійські дієслівні предикати із семантикою створення *create, build, construct*, швидше за все, будуть представлені у різних мовах як перехідні дієслова з прямими об'єктами, тоді як вербативи на позначення станів свідомості, здатні до включення у різні синтаксичні структури різних мов [1].

1.2 Типологія предикатів

У лінгвістичних дослідженнях особливої уваги отримало питання розгляду принципів типології предикатів на загальному рівні та їхнє

використання. Сучасною мовознавчою проблемою вивчення предикатів є питання їх класифікації. Мовознавець Ю. С. Степанов звертається до історичних витоків розмежування вербативів давньогрецьким науковцем-енциклопедистом, філософом і логіком Аристотелем, який перший вказав на категорії, які відповідають типам предикатів, Сутності (Субстанції), Кількості, Якості, Відношення (Релятивності), Місця, Часу, Положення, Стану, Дії, Страждання [69, с. 116 і далі]. Подальші наукові розвідки мовознавців полягали у вивченні валентних потенцій предикатів, у дослідженні їхнього функціонування через призму дериваційного, трансформаційного, функціонального синтаксису. Серед інших, класифікація предикатів, спрямована на аргументацію, отримала розвиток у наукових розвідках вчених-лінгвістів.

На особливу увагу заслуговує класифікація американського мовознавця У. Чейфа, яка передбачає розподіл предикатів на чотири основні групи:

- 1) предикати стану;
- 2) предикати дії;
- 3) предикати процесу;
- 4) предикати процесу дії.

З-поміж предикатів двох перших груп, залежно від відсутності субстанційних компонентів, учений виокремлює амбієнтний (всеохопний) стан і амбієнтну дію [82, с. 113 – 125]. Науковець визначає групи предикатів за характером супровідних іменників аргументів. Так, предикат стану – це іменник носій стану, пацієнт; предикат дії – іменник із семантичною функцією діяча істоти, предикат процесу – іменник, який змінює свій стан; предикат процесу дії характеризується подвійною сутністю, оскільки, як процес, він спричиняє зміну стану пацієнта, а як дія – вказує на те, що робить іменник–агент [82, с. 113 – 125].

Значну кількість класифікацій предикатів вибудовано із урахуванням таких ознак, як *активність / пасивність, динамічність / статичність*. Так,

мовознавець Н. М. Арват класифікує семантичний предикат за ознакою активності / статальності на два класи: перший це активний предикат; другий статальний або статичний предикат, які у свою чергу поділяються на підкласи [1].

Подібну типологічну модель предикатів запропонувала лінгвіст О. М. Селіверстова, яка до виокремлених властивостей долучає «фазовий характер існування», притаманний, за винятком предикатів «якості», предикатам «дії», «процесу» і «стану» [66]. Варіанти типології предикатів за рольовими ознаками розглядало чимало науковців, серед яких Фр. Данеш, Дж. Лайонз, С. Дік та ін. Так, мовознавець Дж. Лайонз вибудовує свою класифікацію предикатів, у якій називає їх п'ять типів, враховуючи ознаки статичності / динамічності, тривалості / моментальності, контрольованості / неконтрольованості ситуації: 1) діяльність (activity); 2) процес (process); 3) стан (state); 4) акт (action); 5) подія (event) [95, с. 373 – 597].

Вітчизняний науковець А. П. Загнітко розглядає *предикат* як основну складову семантичної структури, яка демонструє активну чи статальну ознаку, перехід якої можна побачити в часі. Мовознавець доводить, що активний предикат характеризує предмет або подію у діяльному бутті, а статальний – у якісному. Класифікація вченого представляє тринадцять підкласів предикатів:

- 1) предикати дії (фізичного, мовленнєво, мисленнєвого спрямування тощо);
- 2) предикати руху;
- 3) процесуальні предикати;
- 4) предикати існування;
- 5) предикати стану;
- 6) предикати володіння, належності;
- 7) предикати сприйняття;
- 8) предикати місцеперебування або статальної локалізації;
- 9) предикати кваліфікації;
- 10) предикати якісної характеристики детермінації;

- 11) предикати тотожності;
- 12) предикати відношення;
- 13) предикати модального відношення [27, с. 287 – 288].

Наголошуючи на різниці між динамічним і статичним станом протиставляються події, певні процеси, акти та діяльність. У разі опису статичної ситуації, яка протягом певного часу залишається незмінною, усі дії, акти та процеси можуть прийняти форму динамічності, що керується або не керується агентом.

Науковець С. Дік, з огляду на поєднання ознак «контролю» та «динамічності», запропонував виокремлювати чотири типи предикатних ситуацій: *дія, процес, стан, випадок* [90, с. 3 – 20].

Польський лінгвіст Ф. Данеш виокремлює «статичні ситуації», «події» та «процеси», а останні поділяє на активні, неактивні, неструктуровані [88, с. 202]. Темпоральні характеристики предикатів включають різноманітні класифікації, які спираються на часові особливості характерні для вербативів. Схарактеризувавши предикати за аспектуальною ознакою «тривалості часу», дослідники частіш за все схилялися до думки американського логіка З. Вендлера щодо необхідності урахування можливостей вербативів уживатися у формі контініусу (недоконаному виді) та їхньої здатності поєднуватися з обставинами часу. Він розмежував процеси (динамічні ситуації), з-поміж яких виокремлював *activities* – «діяльності» (з ознакою націленості на межу: *бігти, пливти*) і *accomplishments* – «здійснення, виконання» (з ознакою наявності межі: *намалювати, прочитати*, та непроцеси (статичні ситуації), які поділяв на *states* – «стани» (часова ознака тривалості: *любити, хотіти*) і *achivements* – «досягнення» (миттєва ознака: *померти, народитися*) [97, с. 97 – 146]. Його дослідження отримали розвиток у подальших наукових лінгвістичних працях.

Науковець Т. В. Булигіна визначає, що предикативна модель вибудовується як ієрархічно організована система, в якій наявні такі типи:

якість; здатність (звички, уміння, рід занять) і явища, з-поміж яких виокремлюються статичні явища (стани, ситуації (поведінка), положення (позиції), місцезнаходження (перебування) і динамічні явища (дії), які розподіляються на процеси (діяльність) і події (вчинки), а також виокремлені гомогенні процеси (гомогенна діяльність), інтенції (спроби), результати (завершення), події (досягнення) [8, с. 17 – 82].

Доктор філологічних наук М. І. Калько висунув думку щодо аспектуально орієнтованої типології предикатів, найвищим і найзагальнішим рівнем якої є статуальні, процесуальні й евангуальні (подійні) предикати, а найнижчим і найконкретнішим, тематичні предикати, зокрема, креативні, трансформативні, репродуктивні, деструктивні, перформативні [36, с. 79 – 81].

Вивчаючи синтаксичний рівень французької мови, український мовознавець В. Г. Гак схилився до ідеї З. Вендлера щодо зв'язку значення дієслова (ситуації) з часом. Вчений зазначає про існування дев'яти різновидів семантичних предикатів: буттєві, кваліфікативні, тотожності, класифікації, характеристизації, статальні, реляційні, локальні й акціональні [97].

У східнослов'янському мовознавстві добре відома класифікація предикатів російського лінгвіста Л. М. Васильєва, який виокремлює типи предикатів, враховуючи три показники. Учений розмежовує за домінуючими компонентами значень два класи – буттєві та акціональні предикати, кожен з яких диференціює на підкласи. За найбільш абстрактними ядерними компонентами він називає дев'ять типів предикатів: буття, відношення, якості, оцінки, стану, локативності, дії, дії-процесу, функціональності. За синтагматичним компонентом, який визначається на ґрунті семантико-синтаксичних моделей речень, мовознавець виокремлює сім типів предикатних одиниць: суб'єктні, двосуб'єктні, суб'єктно-об'єктні, суб'єктно-об'єктно-адресатні, суб'єктно-локативні, каузативні (фактитивні), оцінні [10].

Науковець М. І. Лещенко, розглядаючи віртуальні й актуальні аспекти речення на матеріалі французької мови, пропонує розмежовувати предикати дії, предикати стану, предикати відношення, предикати якості, предикати сутності [47].

Вивчаючи семантичні типи предикатних знаків російської мови науковець Л. В. Щерба, демонструє формальний підхід до матеріалу. З поміж предикатів він розрізняє: 1) предикати із значенням дії; 2) предикати із значенням стану; 3) предикати із значенням якості [85, с. 85 – 91]. За твердженням ученого, значення дії передають дієслова, значення стану – зв'язку та певне обмежене коло слів, які становлять особливий морфологічний клас, значення якості – зв'язка плюс повний прикметник. Як особливу категорію вчений виокремлює також кількісні слова [там само, с. 90].

Вітчизняний мовознавець І. Р. Вихованець кваліфікує предикати за двома параметрами: їхньою семантикою й частиномовною належністю. Він визначає за семантичним критерієм шість типів предикатів: 1) предикати дії; 2) предикати процесу; 3) предикати стану; 4) предикати якості; 5) предикати кількості; 6) локативні предикати [32, с. 93 – 111].

Вивченням семантичного предикату займалися науковці Н. Д. Арутюнова, Г. О. Золотова, Ю. С. Степанов. Так, Ю. С. Степанов вибудовує свою типологію предикатів на об'єктивних (логічних) засадах. Мовознавець окреслює десять типів предикатів, що ґрунтуються на категоріях Арістотеля [2, с. 121].

За логічними ознаками дослідники виокремлюють наступні семантичні типи предикатів: 1) характеристики (увиразнюють постійні чи тимчасові ознаки об'єкта); 2) класифікаційні; 3) реляційні (визначають відношення, що пов'язують предмети); 4) темпоральні; 5) локативні [34, с. 7].

Дослідження типології предикатів вражають своєю складністю існування мовного знака. Детальне вивчення досліджень сучасної лінгвістики у сфері предикатів, можна класифікувати предикати за такими критеріями:

- 1) функціональні особливості з виокремленням базових предикатів, суперпредикати, квазіпредикати;
- 2) частиномовна належність (дієслова, прикметники, прислівники, числівники, іменники);
- 3) валентний потенціал на підставі якого класифікують нуль-, одно- і багатомісні предикати;
- 4) семантичні критерії з виокремленням предикатів дії, предикатів процесу, предикати стану, предикати якості,
- 5) предикатний / неpredикатний характер аргументів;
- 6) ступінь похідності, за яким диференціюють непохідні предикати – предикати першого ступеня, і предикати похідні – другого і третього ступенів.

Розглядаючи речення в ономасіологічному вимірі, вироблення класифікації вимагає врахування вже існуючих у лінгвістичній науці думок. Зацікавленість науковців щодо класифікації предикатів-вербативів зумовлена тим, що на відміну від іменника, дієслову притаманна зовнішня інциденція, адже воно співвідноситься з внутрішнім словом іменника. Тож, дієслово – це «вузол речення» [35, с. 199].

1.3. Специфіка дієслівного предиката в англійській та українській мовах

В українському та англійському мовознавстві поставало питання щодо вивчення синтаксичної семантики речення, адже кожне речення має певну складну організацію, яку лінгвісти визначають як «семантичну структуру», «базову структуру», «глибинну структура» та «внутрішню структуру». Саме таке розуміння характеризує речення у повному обсязі, на відміну від синтаксичних конструкцій, які можуть мати назви «поверхневих» чи «зовнішніх».

Серед дослідників, які займалися вивченням питаннями синтаксису та семантики речення, варто назвати імена таких науковців, як

В. В. Виноградов, О. М. Пешковський, Ф. Ф. Фортунатов, Н. Хомський, О. О. Шахматов, Ю. П. Бойко, П. С. Дудик та ін. Хоча налічується значна кількість наукових розвідок, які пов'язані із вивченням синтаксису, ця тема і дотепер вважається однією з найменш досліджуваних сфер лінгвістики, через її складну проблематику. Адже, як наголошує науковець П. С. Дудик, основні питання синтаксичної науки досі витлумачується неоднозначно або й суперечливо. Особливо це стосується теорії речення, зокрема дослідження речень за допомогою статистичних методів [25, с. 3].

У структурі речення синтаксичну організаційна роль покладається саме на дієслівний предикат, який знаходиться у внутрішній та зовнішній структурах і виконує головну роль у дієслівному реченні. Предикат поєднує в собі синтаксичні категорії, властиві реченню, які у своїй сукупності становлять предикативність – головну ознаку речення. Головними у семантико-синтаксичній структурі речення є основні типи дієслівних предикатів: дії, руху, процесу, стану. У сучасній українській та англійській мовах найчастіше зустрічаються групи двовалентних та тривалентних дієслівних предикатів. Головна особливість таких предикатів це наявність актуальності у структурі речення двох або трьох аргументів. Якщо прибрати один з них, то речення з одним семантичним предикатом буде вважатися як не до кінця реалізоване, хоча наявність об'єктного компонента у конкретному реченні-висловлюванні не завжди визначається необхідною.

Найбільшу групу предикатів у двох мовах складають двовалентні дієслівні предикати, які виділяють за ознакою спрямованості та неспрямованості дії на об'єкт, що знаходить вияв у категорії перехідності / неперехідності. З точки зору семантики, такі предикати охоплюють лексеми різноманітних лексико-семантичних груп. За основу виділення лексико-семантичних груп двовалентних дієслівних предикатів узято семантичну ознаку, яка становить основу кожного слова. Групи деяких дієслів мають індивідуальне значення, а тому не створюють груп, об'єднують дієслова, які за семантикою можна поділити на менші підгрупи.

Проблема семантичної типології предикатів становила предмет дослідницької уваги цілої низки лінгвістів, серед яких З. Вендлер, Л. В. Щерба, О. Н. Селівестрова, Ю. Д. Апресян, О.В.Падучева, Ю. С. Степанов, Дж. Лайонз та інших. Узагальнюючи різноманітні підходи й традиції, з позицій яких осмислюється поняття «перформатив», можна дійти до висновку щодо проблематичності зарахування перформативного предикату до будь якого з існуючих на сьогоднішній день типу.

Причиною цього можна вважати, по-перше, надзвичайну рухливість і гнучкість самого поняття перформативності, а також недостатність засобів граматичної маніфестації категорії перформативності на поверхневому рівні реченнєвої структури.

Серед існуючих у мові граматичних категорій є такі, що не отримують безпосереднього вираження в граматичних формах і перебувають у прихованому стані в значенні слова або його синтаксичних зв'язках у реченні [27, с. 82].

1.4. Дієслова руйнування у системі предикатів

Тлумачні словники визначають поняття деструкції як руйнування або порушення певної структури. Цей термін пояснює, що будь-який технічний процес або розвиток певних подій, які склалися історично, можуть зруйнуватись, порушити взаємозв'язок у певній системі чи навіть припинити існування життєдіяльності. Автор оригінальної теорії етногенезу Л. М. Гумільов описав закономірності прояву деструктивності в історії культури [20, с. 320].

Деструктивність – це категорія, що має власне мовне уявлення і статус. Поняття мовної деструкції – це засіб називання певних явищ дійсності, які пов'язані з діями людей, соціальним становищем, деструктиви – групи слів та фразеологізмів зі значенням деструкції, які є компонентами у системах, а також мають самостійну цінність, будучи національно-культурним феноменом.

Особливо важливим, на наш погляд, є вивчення вербативів на матеріалі художньої літератури, оскільки це, на думку Г. О. Винокура, дозволяє «з'ясувати стан даної мови в дану епоху, в даній соціальному середовищі і в межах даної території» [43, с. 36], розглянути особливості функціонування мовної системи, а також розкрити і описати закономірності авторського стилю, індивідуальне мовне вживання мовних одиниць. У певних випадках дієслівні предикати смерті, загибелі істоти вказують на процес або стан деструкції, які не залежать від свого носія, оскільки вони виникають поза його волею чи бажанням і зумовлені впливом зовнішньої щодо носія сили. Виняток становлять насамперед суб'єкти, що поєднуються з вербативом-предикатом [44, с. 322], наприклад, в англійській мові слово *to die*, а в українській – *вмирати*, які реалізують значення «гинути, захищаючи, відстоюючи кого-, що-небудь».

Вивчаючи наукові лінгвістичні праці, натрапляємо на численні варіанти визначення терміну деструкції: дієслова деструкції, деструктивні дієслова, дієслова з деструктивною семантикою [3], [60], [49], дієслова руйнування [48], [49], дієслова із загальним значенням руйнівного впливу на об'єкт [75].

Семантична категорія деструктивності є частиною загального семантичного простору, що репрезентує в мові уявлення про різного роду дії, стани і відносини. З-поміж вербативів деструкції однією із найчисельніших груп є дієслівні предикати членування, які хоча й були частково об'єктом наукових мовознавчих студій вітчизняних та зарубіжних учених (Н. М. Мединська, Т. С. Морозова, Т. А. Потапенко, Н. М. Пославська та ін. [49; 54; 60; 59], однак і досі ґрунтовно не вивчені. Проблеми деструкції хвилювали багатьох вчених, серед яких можна відзначити лінгвістів Ю. М. Лотмана, Н. А. Бердяєва, А. В. Ожогана та ін. [78, с. 26 – 80].

Тема деструкції приваблювала своєю комплексністю і відомого психолога З. Фрейда, оскільки його діяльність була пов'язана з вивченням ментального стану людини, він виокремив, що деструкція стала актуальною у

суспільстві темою через те, що люди виказували негативні емоції, виявляли агресію у своїх вчинках та руйнували своє життя.

Під поняттям «деструкція» Фрейд розумів тягу до смерті, таємну, несвідому силу, закладену в природі людини. Синонімом деструкції у вченні Фрейда є поняття «агресія», яке, в свою чергу, позначає негативні прояви психіки, спрямовані як на об'єкт, так і на суб'єкт, на самого себе. Тобто поняття деструкції спрямоване на розуміння складної системи, яка перетворюється в просту живе в неживе, різноманітність в одноманітність.

На сьогодні існує значна кількість літературних джерел, в яких досліджуються руйнівні або деструктивні шляхи з етичної, моральної, філософської, і навіть антропологічної точок зору. Науковці-сучасники неодноразово вивчали питання, що стосуються деструктивних понять. Хоча ми і можемо спостерігати різноманітні точки зору, лінгвісти погоджуються в одній теорії, що деструкція є негативною рисою для кожної людини, яка негативно впливає на життєву енергію. Розглядаючи сучасну мову, слова зі значенням «деструкція об'єктів навколишньої дійсності» мають різні варіанти назв, наприклад: лексеми руйнування, деструктивні слова (дієслова), дієслова фізичного перетворюючого впливу. Дослідники пов'язують зазначені лексичні одиниці з позначенням впливу фізичної сили живого об'єкту на неживий предмет, що призводить до зміни стану, створення або зникнення об'єкта.

Деструктивні погляди на світ, середовище та культурний спадок впливають на людей та біосферу, що руйнує життя кожного, хто потрапляє під цей напір. Отже, висновок знаходимо у висловленні Л. Н. Гумільова, який зазначає, що природа жива, життя не знає проявів деструкції (навіть коли відбуваються природні катаклізми: повені, посухи, лісові пожежі та інші негативні явища, природа швидко відновлює біосферу, заповнює ресурси). Лише сама людина може мати деструктивні риси.

Як відомо, структура лексики є відображенням та своєрідною інтерпретацією форми організації реального світу. Як зазначає у своїй праці

лінгвіст Ф. Г. Фаткулліна, різноманітні об'єктивні зв'язки, що існують у світі між речами, предметами і явищами, проектуються на лексичну систему мови, відокремлюючи її на взаємопов'язані лексичні частини [57, с. 58]. Семантичні зв'язки між словами обумовлюються поєднанням предметів сучасного світу і виражаються такі семантичні одиниці як закріплені та соціально значущі. Таке явище як «деструкція» теж є семіотичним, тобто воно знаходить своє вираження і характер у людській культурі.

Отже, якщо дотримуватися визначення про «слово» – як знак для концепту, носій певного кванту інформації, «...закріпленого за його оболонкою в акті наречення відповідного об'єкта» [59, с. 103]. Ми погоджуємося із думкою Ф. Г. Фатхулліной про те, що виділення концепту «деструктивність» дозволяє вести мову про специфічну мовну категорію деструктивності, яку ми розглядаємо у лінгвістичному полі, що є відображенням наявності в конкретній мові певних засобів вираження деструкції [60, с. 58].

Зазначимо, що деструкцію можна трактувати не тільки як часовий предикат, а й як осмислений та номінований предикат, якщо звернутися до семантики іменників, наприклад, слова із семантикою гниття, поранення, чищення.

Висновки до першого розділу

У сучасній лінгвістиці предикати вважаються основними лексико-граматичними конструкціями у мовознавстві. Багато напрацювань з теорії предикатів засвідчують, що сьогодні розмежування предикатів здійснюють за такими критеріями:

- 1) функціональні особливості з виокремленням базових предикатів, суперпредикатів, квазіпредикатів;
- 2) частиномовна належність (дієслова, прикметники, прислівники, числівники, іменники);
- 3) валентний потенціал;
- 4) семантичні критерії з виокремленням предикатів дії, предикатів процесу, предикатів стану, предикатів якості і под.;
- 5) предикатним / неpredикатним характером аргументів;
- 6) ступенем похідності, за яким диференціюють непохідні предикати – предикати першого ступеня, і предикати похідні – другого і третього ступенів.

У структурі речення синтаксичну організаційну роль грає саме дієслівний предикат, який знаходиться у внутрішній та зовнішній структурах речення. Предикат поєднує в собі синтаксичні категорії, властиві реченню, які у своїй сукупності становлять предикативність – головну ознаку речення.

Розмаїття авторських підходів до вироблення типології предиката увиразнює багатогранність і складність природи цього мовного знака, що поєднує в собі універсальне та ідіоетнічне. Рівневий характер структури предиката зумовлює різні підходи до його аналізу. За детального аналізу рівнів структури, виявляється значна кількість підходів, розглянутих у дослідженнях.

Вивчення семантичного поняття деструкції з філософської, моральної, етичної точок зору, дозволяє зробити висновок, що деструктивність позначає руйнування нормальної структури чого-небудь, знищення [62]. Варто зазначити, що деструктивні лексичні одиниці мають негативне значення і

така конотація виражена виражається по відношенню до живих об'єктів, отримуючи такі значення, як завдання фізичної або моральної шкоди оточуючим або знищення певних суб'єктів.

РОЗДІЛ II МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методики аналізу предикатів у мовознавстві

У загальнонауковому значенні термін *метод* – це шлях пізнання та дослідження будь-якого явища. Цей метод вважається єдиним для всіх наук. Найбільш важливим для методології науки є визначення проблеми, побудова предмета дослідження і наукової теорії, перевірки істинності результатів [42]. Осмисленням методів наукового пізнання, розробкою його методології займались видатні вчені як минулого, так і теперішнього часу: Арістотель, Ф. Бекон, Г. Галілей, І. Ньютон, Г. Лейбніц, М. В. Ломоносов, Ч. Дарвін, Д. І. Менделєєв, І. П. Павлов, А. Ейнштейн, Н. Бор, Ю. Дрогобич та інші [43, с. 65]. На думку Б. М. Головіна, метод – це шлях, який прокладають до істини, а методика – інструменти, потрібні для розчищення цього шляху [43]. Якщо ми звернемося до проблеми методу в мовознавстві ХХ століття, то побачимо, що історія лінгвістики ХХ століття – це історія перманентного методологічного заколоту, що протікає на тлі послідовних теоретичних переворотів [9].

Мова, як об'єкт дослідження є системою, що не може бути спостереженою безпосередньо, а тільки внаслідок її реалізації в мовленні [41]. Отже, встановлення мовних закономірностей є можливим тільки в мовленні, а тому вивчення фактів мови поділяється на два етапи: від мови до мовлення, коли первинною постає гіпотеза, правильність якої підтверджує чи спростовує матеріал дослідження, або навпаки – від спостереження за конкретними явищами в мовленні й узагальненні їх до фактів мови. Таким чином спостерігається поєднання індукції та дедукції як основного наукового методу дослідження. Об'єднання таких методів надає можливість предикату бути компонентом у структурі речення і дозволяє побачити реалізацію у конструкції мовлення.

Застосування морфологічного та синтаксичного рівнів щодо вибудови структури мови та мовлення, спричинило виникнення вербоцентричної теорії, яка доводить, що дієслово має функції перетворювати певну кількість

слів у реченні у комунікацію та може визначати будову речень. Решта слів у реченні подібні на мертвий матеріал, що чекає на з'єднання, і тільки дієслово є зв'язковою ланкою, що їх поєднує і поширює життя... Думка, образно кажучи, з допомогою дієслова покидає свій внутрішній притулок і переходить у дійсність [19, с. 199].

Дієслово завжди є знаком для сказаного про нього, наприклад, про те, що міститься у підметі [33, с. 56]. Не тільки за допомогою дієслова може відбуватись предикація. Структурна насиченість дієслова зумовлюється наявністю складених присудків, наприклад складеного іменного присудка. Тут ми погоджуємося з думкою французького науковця Л. Теньєра, який вказував на здатність іменних частин мови – іменників, прикметників, займенників, числівників, прислівників – бути носіями валентності, яка формується тільки за умови їх переміщення у первинну для дієслова предикативну позицію [73, с. 123]. Отже, використовуючи предикат ми розглядаємо семантико-синтаксичну структуру речення, яка вказує на ознаку предмета, його стан і відношення до інших предметів

Описовий метод – це виявлення та знаходження всіх одиниць мови, їх особливостей та функцій. Цей метод точно і ясно описує одиниці мови [31]. Використовуючи описовий метод, мовознавці мають можливість описувати слова, фонему, конструкції, а також вивчати функціонування мови. Завдяки цьому методу з'явилася можливість опису функцій предиката та багатовимірність його семантичних характеристик. Описовий метод отримав значного розвитку через створення граматик мов світу, різних словників: синонімічних, антонімічних, тлумачних, фразеологічних, орфоепічних, орфографічних та ін. Описовий метод пов'язує мовознавство з усіма суспільними потребами. Для створення детального опису необхідно використовувати прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації, які в свою чергу поділяються за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні) та за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації) [43].

Проблема класифікації предикатів стає релевантною ще на початках освоєння лінгвістичного простору. Аристотель виокремив логічні категорії сутності, відношення та стану, які найзагальніше характеризують семантику предикатних знаків [33], а спостереження над конкретними реалізаціями логічних структур у мовленні дозволило дійти висновку, що панівна роль в оформленні предикатної семантики належить дієслову. Ми погоджуємося з думкою вченого З. Вендлера, що морфологічним ядром предикатів є дієслова, опис яких засновується на аналізі граматичної та лексичної семантики дієслівних лексем [97].

Визначальним у дослідженні, на наш погляд, є функційний підхід, який дає можливість, по-перше, по-іншому інтерпретувати специфіку односкладних іменних конструкцій, їх синтаксичний статус у сучасних українській та англійській мовах, по-друге, стверджувати, що формально-синтаксична подібність і функційно-семантична відмінність речень репрезентації та апеляції зумовлені комунікативним призначенням і можуть бути розглянуті у взаємозв'язку мовна одиниця – функція для визначення її ролі в контексті цілого.

Для глибшого усвідомлення окремих теоретичних поглядів, їх конкретнішого опису на різних етапах дослідження можуть бути використані додаткові методики та підходи. Так, часто при з'ясуванні типологічної належності тої чи тої синтаксичної одиниці, особливо при розкритті тонких семантичних відмінностей, учені часто застосовують методику трансформаційного аналізу у праці лінгвістів П. С. Дудика [25, с. 138], В. В. Бабайцевої [5, с. 338–363].

Початковою для індоєвропейських мов стала типологія дієслів, досліджена лінгвістом З. Вендлером на матеріалі англійської мови. Він виокремлює чотири класи дієслів: виконання; діяльності; досягнення і стану. Основний критерій класифікації надає дієслову здатність позначати тривалу дію з допомогою різних граматичних категорій. Голландець С. Дік за диференційні критерії обирає керованість /некерованість і динамічність /

статичність, що уможлиблює виокремлення чотирьох типів предикатів: дії, процесу, стану, випадку. Динамічність він витлумачує як змінність ситуації, а керованість – зумовлена волею та зусиллям учасника, який є фактором реалізації ситуації [90].

2.2. Комплексна методика зіставного аналізу предикатів руйнування в англійській та українській мовах

Відоме логічне протиставлення індуктивного і дедуктивного методів дослідження. В емпіричних науках, до яких відноситься і лінгвістика, це протиставлення пов'язане з протиріччям між природою досліджуваного об'єкта (сутністю) і наявним у розпорядженні дослідника емпіричним матеріалом.

Мова не доступна досліднику в безпосередньому спостереженні. У розпорядженні вченого знаходяться лише непрямі свідчення про мову, в якості яких виступають продукти мовної діяльності (мовні вирази). Збір всіх мовних фактів є нерозв'язаним рівнянням і не може бути кінцевою метою дослідження, оскільки кількість одиничних фактів є нескінченним. Факти необхідні досліднику лише як носії сутнісних властивостей мови, адже нескінченна кількість фактів – це реалізація кінцевої і досить обмеженої кількості сутностей. Таким чином, метою лінгвістики є виявлення цих сутностей і опис нескінченної безлічі спостережуваних фактів через звернення до цих сутностей.

Гіпотетико-дедуктивний метод аналізу слід розглядати першим, оскільки він є в дослідженні основним, що включає інші, більш приватні методики. Ще у 1931 р. російський лінгвіст Л. В. Щерба в статті «про троякому аспекті мовних явищ і про експеримент у мовознавстві» писав, що лінгвістичне дослідження має складатися зі збору фактичного мовного матеріалу, побудови гіпотези та перевірки її істинності на нових фактах [84].

Зіставний метод є одним з методів лінгвістики, що виявляє спільні та специфічні риси зіставляваних мов на всіх рівнях. Він також застосовується

у мовленні та у тексті. Об'єкт дослідження методу: вивчення споріднених і неспоріднених мов [38]. Зіставний метод є наче зворотним боком порівняльно-історичного: головною метою порівняльно-історичного методу є встановлення відповідності, зіставного – пошук відмінностей. За його допомогою можна визначити збіг і розбіжності у порівнювальних мовах, сама ця функція є важливою для теорії та практики перекладу й методики навчання іноземним мовам. Отже, зіставний метод дає змогу глибше зрозуміти будову мови.

Аналіз і синтез – у найзагальнішому значенні процеси уявного або фактичного розкладання цілого на складові частини і складання цілого з частин. Аналіз і синтез відіграють важливу роль у пізнавальному процесі і здійснюються на всіх його щаблях. У розумових операціях аналіз і синтез виступають як логічні прийоми мислення, що відбуваються за допомогою абстрактних понять і тісно пов'язані з розумовими операціями такими як абстракція та узагальнення.

Логічний аналіз полягає в уявному розчленуванні досліджуваного об'єкта (складного явища) на складові частини (більш прості елементи), що дозволяє виявити структуру досліджуваного об'єкта, відокремити істотне від несуттєвого, звести складне до простій. Однак аналіз призводить до виділення сутності, яка ще не пов'язана з конкретними формами її прояву: єдність, продовжує залишатися абстрактним, ще не розкрито як єдність у різноманітті. Синтез, навпаки, є процес об'єднання в одне ціле частин, властивостей, відносин, виділених за допомогою аналізу.

2.3. Методика перекладознавчого аналізу

Про створення загальної теорії критики перекладу говорилося вже чимало. Незважаючи на виникнення радянської, польської, чеської, словацької шкіл перекладу, розвиток теорії ніколи не рівнявся з розвитком критики перекладу, – як стверджує лінгвіст А. Легєжинська, – тому не існує жодного загального, виробленого методу аналізу тексту [91].

В українському перекладознавстві письменник І. Я. Франко дав перший цілісний критичний аналіз перекладу [77]. Порівнюючи розвиток мовознавства початку ХХ сторіччя і тепер, можна стверджувати лише про зародження науки про значення слова на той час, коли І. Я. Франко ставив питання лексичної та граматичної семантики в структурі художнього твору.

З одного боку, семантична уважність та логічність можуть застерегти перекладача від дивних словосполучень, як-от «молоти вирости в руках»; з іншого, необхідно враховувати різні функції частин мови у тексті: дієслова надають твору зміст та дію, а займенники, прислівники часу та місця та сполучники формують пластичність тіней та напівтіней [77]. Останнє зауваження особливо цінне тим, що це питання тепер активно досліджують когнітивісти. Якість перекладу залежить від збереження тексту й духу оригіналу, а це вже охоплюється поняттям стилю. Тож, можна ствердити, що в українському перекладознавстві І. Я. Франко і був зачинателем стильового підходу до перекладу, який знаходимо і у статті М. К. Зерова «У справі віршованого перекладу», і у книзі О. М. Фінкеля «Теорія й практика перекладу» [32].

У перекладознавстві схема Дж. Голмса, критика входить до розділу прикладного перекладознавства. Дійсно, «критика – це аналіз явища з метою його оцінки, виявлення недоліків» [50, с. 464], але вона важлива ще і для закріплення новаторських рішень-прецедентів у практичний досвід багатьох перекладачів, сприйняття перекладача як індивідуальності, виховання вміння аналізувати рідномовний матеріал та прогнозованого розміщення твору в цільовій культурі. Певною мірою матеріал для критики перекладу перегукується з настановами описового та теоретичного перекладознавства, звідси ще один шлях запозичення методик розгляду тексту з погляду гатунку, труднощів, часу, сфери використання, тексту як продукту, процесу та функції перекладу.

Специфіка літературознавчого, зокрема, компаративістичного підходу до осмислення художніх перекладів простежується у працях української

лінгвістки М.О. Новикової, а саме: у статті «Урок двох майстрів», де вона, зіставляючи оригінал одного з віршів Р. Бернса «My Heart's in the High landes» з його перекладами, здійсненими С. Я. Маршаком і М. О. Лукашем, пояснила, чому одне покоління читачів отримало дві стильові інтерпретації того самого іншомовного письменника, відкинувши як неправомірну опозицію «істинна-хибна». Якщо в основі перекладознавчих і компаративістичних дискурсів лежать навіть одні й ті ж (чи дуже близькі) концепти, то засоби вербалізації їхніх дискурсів істотно відрізняються насамперед термінологічно.

Ще істотніше відрізняються екскурси в контексти твору, що перекладається. М. О. Новікова слушно констатує: «Ми значно бідніше розуміємо, поверхово оцінюємо оригінал і переклад, якщо бачимо у них лише текст (а багато хто саме так і читає літературу). Зате наше читацьке розуміння, наші критичні оцінки робляться глибші й точніші, коли ми розглядаємо текст у широкій системі контекстів - як авторських, так і перекладацьких» [57].

Визначальним для дослідження постає зіставно-типологічний метод, оскільки саме за його допомогою можна виявити спільні й відмінні характеристики семантичного значення дієслівних предикатів деструкції в аналізованих мовах.

2.4. Семантична типологія предикатів деструкції

Дієслівні предикати зі значенням «припинення існування» становлять окремий семантичний підклас деструктивів. Дієслівні предикати смерті, загибелі істоти вказують зазвичай на процес або стан деструкції, які не залежать від свого носія, оскільки виникають поза його волею чи бажанням і зумовлені впливом зовнішньої щодо носія сили. Виняток становлять насамперед суб'єкти. Наявність волюнтивного суб'єкта характерна також для семантики вербативів, що позначають самогубство й виконують функцію

аглоutinативних предикатів. Дієслівні предикати знебуттєвлення неістоти вказують на руйнування, зникнення речовин чи неживих предметів.

Вивчення дієслів різної семантики в останні десятиліття ведеться досить інтенсивно, так як дієслово є основною конструктивною одиницею мови. Особливо досягли успіху в цьому вчені наукової школи міста Єкатеринбурга роботи Е. В. Кузнецової, Л. Г. Бабенко, І. Т. Вепревой, М. Л. Кусової, Е. Н. Лазаревої, О. А. Михайлової та ін., в рамках якої проаналізовані практично всі дієслова. Різні аспекти вивчення дієслівної лексики представлені також в численних роботах інших дослідників, таких як Ю. Д. Апресян, Н. Д. Арутюнова, С. Г. Бережан, Л. А. Богданова, Н. Н. Болдирев, А. В. Бондарко, Л. М. Васильєв, Т. М. Вороніна, Р. М. Гайсіна, В. Г. Гак, Г. А. Золотова, В. Л. Ібрагімова, Є. С. Кубрякова, Н. Б. Лебедева, М. В. Москвін, С. Р. Омельченко, С. В. Плотнікова, З. Д. Попова, Т. Г. Скребцова, Е. Х. Суванова, А. Н. Тихонов, Ф. Г. Фаткулліна, А. А. Холодович, та інших. В останні десятиліття деструктивні дієслова вивчалися здебільшого на матеріалі інших мов – англійської, німецької. Ще на початку ХХ століття В. А. Богородицький писав про те, що «виникнення дієслова сходить до глибокої давнини» [7].

За словами О. М. Пешковського, головне достоїнство дієслівної лексики полягає в її здатності вибудовувати навколо себе «довгий ланцюжок різноманітних і послідовно залежних один від одного слів і пропозицій» [68]. Дієслово виділяється серед інших частин мови насамперед різноманітністю своїх граматичних категорій, розрядів і глибиною семантичного змісту. Для опису семантико-когнітивних параметрів деструктивних дієслів необхідно також привести загальну характеристику «Системного семантичного словника» Л. М. Васильєва, в якому представлені аналізовані нами предикати фізичного процесу. Базовими категоріями даного словника, в якому зібрана предикатна лексика, є семантичні категорії та їх субкатегорії: буття, відносини, стани та ін.

Вони і лежать в основі структури словника: на них засновані класифікаційні розділи. Семантичні категорії являють собою мовні та семіотичні категорії, при цьому вони неоднорідні, розрізняються за ступенем абстрактності, за обсягом і структурою свого змісту [13]. Незважаючи на те, що семантика і сполучуваність деструктивних дієслів досить повно досліджені в системно-мовних аспектах, їх функціонально-дискурсивна характеристика ще потребує осмислення, оскільки функціонування дієслівної лексики в різних типах дискурсу призводить до змін в їх семантиці і синтагматики (найчастіше в позиції об'єкта деструктивної дії).

В українській мові, поширені моделі речень, у яких дієслівні предикати знищення істоти функціонують із додатковими невалентними елементами, зумовлюваними різнооб'єктністю.

Деструктивні дієслова численні і в більшості своїй багатозначні, оскільки відображають одну з найважливіших концептуальних областей мови [74]. Тому вельми актуальною залишається завдання багатоаспектного концептуального опису даної дієслівної лексики даного класу у всьому її обсязі.

Отже, комплексне вивчення в зіставно-типологічному аспекті семантики й валентної структури предикатів зі значенням «припинення існування» засвідчують, що вони становлять досить чисельний тематичний підклас деструктивів. Їхніми основними категорійно-семантичними ознаками, які реалізуються в різних синтаксичних моделях, є орієнтованість на суб'єкт і об'єкт, цілеспрямованість і нецілеспрямованість, контрольованість та неконтрольованість, волюнтивність та неволюнтивність, активність або пасивність, результативність, каузативність, спосіб дії, засіб дії. Дієслова, що репрезентують досліджуваний підклас в українській та англійській мовах, функціонують у реченнях як предикати дії, процесу, стану, а також як синкретичні предикатні одиниці процесу-стану.

Висновки до 2 розділу

У загальнонауковому значенні термін метод – це шлях пізнання та дослідження будь-якого явища. Осмисленням методів наукового пізнання, розробкою його методології займались видатні вчені як минулого, так і теперішнього часу. Якщо ми звернемося до проблеми методу в мовознавстві ХХ століття, то побачимо, що історія лінгвістики ХХ століття – це історія перманентного методологічного заколоту, що протікає на тлі послідовних теоретичних переворотів.

Для глибшого усвідомлення окремих теоретичних поглядів, їх конкретнішого опису на різних етапах дослідження можуть бути використані додаткові методики та підходи. Мова як об'єкт лінгвістики не доступна досліднику в безпосередньому спостереженні. У розпорядженні вченого знаходяться лише непрямі свідчення про мову, в якості яких виступають продукти мовної діяльності (мовні вирази). Збір всіх мовних фактів є нерозв'язним завданням і не може бути кінцевою метою дослідження, оскільки кількість одиничних фактів нескінченно.

РОЗДІЛ III ЗНАЧЕННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ПРЕДИКАТИВ ДЕСТРУКЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЕРНЕСТА ХЕМІНГУЕЯ «ПРОЩАВАЙ, ЗБРОЄ!» ТА «ПО КОМУ ПОДЗВІН»

3.1. Дієслівні предикати смерті, загибелі суб'єкта

Дієслівні предикати припинення існування в англійській та українській мовах мають окремий семантичний підклас деструктивів та створюють повне руйнування предмета. Усі конституенти цього континууму поділяються на дві групи:

- 1) дієслівні предикати смерті, загибелі суб'єкта;
- 2) дієслівні предикати знищення об'єкта.

Дієслівні предикати смерті, загибелі суб'єкта, що представляються вербативами створюють ситуацію втрати життя або знищення різних предметів. Саме так зображав Е. Хемінгуей події у своїх творах «Прощавай зброє!» та «По кому подзвін».

1. *How is he? The Englishman called back.*
2. *We're almost up.*
3. *He is dead I think I said.*
4. *The drops fell very slowly, as they fall from an icicle after the sun has gone.*
5. *It was cold in the car in the night as the road climbed.*
6. *At the post on the top they took the stretcher out and put another in and we went on [92, p.76].*

- (1) *Як він там? – гукнув через плече англієць.*
- (2) *Ми майже нагорі.*
- (3) *Здається, помер, – відказав я.*
- (4) *Тепер краплі падали дуже повільно, як ото з бурюльки після заходу сонця.*
- (5) *Була ніч, і що вище ми піднімались на узгір'я, то холодніше ставало в машині.*

(6) *На гірському посту ноші з-над мене забрали, на їх місце засунули інші, і ми рушили далі [81, с. 520].*

(7). *Have you killed many civil guards? Robert Jordan asked.*

(8). *Several, Pablo said.*

(9). *But only these two without injury to the horses [79, p.46].*

(7) *І багато жандармів ви вбили? – спитав Роберт Джордан.*

(8) *Та кільканадцяттеро набереться, – відповів Пабло.*

(9) *Але тільки цих двох без шкоди для коней [80, с. 18].*

У лінгвістиці дієслівні предикати смерті людини вказують зазвичай на процес або стан деструкції, який не залежить від свого носія, оскільки така подія відбувається поза його волею чи бажанням і зумовлені впливом зовнішніх пошкоджень щодо носія сили. У першому прикладі застосовано лексичну одиницю *dead*.

10. *When I was awake after the operation I had not been away. You do not go away.*

11. *They only choke you.*

12. *It is not like dying it is just a chemical choking so you do not feel, and afterward you might as well have been drunk except that when you throw up nothing comes but bile and you do not feel better afterward. I saw sandbags at the end of the bed. [92, p.109].*

(10) *Коли я прийшов до тями після операції, то не мав такого відчуття, ніби мене зовсім не було. Нікуди ти не діваєшся.*

(11) *Тільки душить тебе.*

(12) *Не так, як ото при смерті, а просто задихаєшся від газу і врешті нічого вже не відчуваєш, а потім тобі однаково як з перепою, тільки коли починає вивертати, то йде сама жовч і після того анітрохи не легшає. В ногах ліжка я побачив торбини з піском. [81, с. 549].*

У цьому прикладі перекладач описує стан Фредеріка Генрі після операції використовуючи предикати, яким можна надати метафоричне значення загибелі від удушення. У 11 та 12 реченнях використовується

предикат *choke*, аби передати на емоційному рівні фізичне навантаження на людину, яка відходить від наркозу.

13. *Now the mob was pressed tight against the door so that those in front were being crushed by all the others who were pressing and from the square a big drunkard in a black smock with a red-and-black handkerchief around his neck, ran and threw himself against the press of the mob and fell forward onto the pressing men and then stood up and backed away and then ran forward again and threw himself against the backs of those men who were pushing, shouting Long live me and long live Anarchy [79, p.154].*

(13) *Тепер весь натовп збився докучи й тиснув на двері так, що тих, хто стояв попереду, мало не задушили ті, що налягали ззаду, а якийсь здоровенний чолов'яга в чорній блузі з червоно-чорною хусткою на шиї розігнався з майдану й наскочив на задніх, а потім звівся на ноги, позадкував і, знову розігнавшись, стрибнув на людей, що натискали на двері, й загорлав: Хай живу я, хай живе анархія! [80, с. 110]*

14. *I don't. But I love you so much and you did love someone else before. «And what happened to him».*

15. *He died. Yes and if he hadn't I wouldn't have met you. I'm not unfaithful, darling. I've plenty of faults but I'm very faithful. You'll be sick of me I'll be so faithful [92, p.116].*

(14) *Я не боюся. Але я так люблю тебе, а ти вже любила колись іншого. І що з ним сталося?*

(15) *Його вбито. Атож, а коли б не це, я не зустрілася б з тобою. Я не з тих, що зраджують, любий. У мене чимало вад, але я вірна й незрадлива. Тобі ще колись набридне, що я така вірна [81, p. 555].*

16. *No, Pablo said. To me he was a great disillusionment.*

17. *All day I had waited for the death of the priest.*

18. *I had thought he would be the last to enter the lines.*

19. *I awaited it with great anticipation.*

20. *I expected something of a culmination.*

21. *I had never seen a priest die* [79, p.160].

(16) *Ні, – сказав Пабло. – Для мене це велике розчарування.*

(17) *Цілий день я чекав смерті священика.*

(18) *Я вирішив, що він останній пройде між шеренг.*

(19) *Мене просто нетерплячка брала побачити, як воно буде.*

(20) *Я сподівався, що це буде прекрасне видовище.*

(21) *Бо я ще ніколи не бачив, як помирає священик* [80, с. 115].

22. *It was very strange, because he had experienced absolutely no emotion about the shooting of Kashkin.*

23. *He expected that at some time he might have it.*

24. *But so far there had been absolutely none* [79, p.203].

(22) *Дивна річ: він зовсім спокійно згадував про те, як застрелив Кашкіна.*

(23) *Колись, певно, відчує хвилювання від цієї згадки.*

(24) *Але поки що він не відчував нічого*[80, с.153].

У прикладі книги «Прощай, зброе!» у реченні предикат смерті *died* висловлено Кетрін як жалобу та спокійне прийняття дійсності, що протилежно до прикладів із ситуацією з Пабло у романі «По кому подзвін». Ця людина не розкриває свої емоції щоб жаліти когось, для нього це лише перехід від одного стану в інший і представлено це виразом *something of a culmination – прекрасне видовище*. На нашу думку, обидва перекладачі змогли передати сутність кожної із ситуацій, завершуючи це деструктивним дієсловом *die – померати*.

25. *I waited outside in the hall.*

26. *I waited a long time.*

27. *The nurse came to the door and came over to me.*

28. *“I’m afraid Mrs. Henry is very ill,” she said. “I’m afraid for her” .*

29. *“Is she dead?”*

30. *“No, but she is unconscious.”*

31. *It seems she had one hemorrhage after another.*

32. *They couldn’t stop it.*

33. I went into the room and stayed with Catherine until she died.

34. *She was unconscious all the time, and it did not take her very long to die*
[92, p. 286].

(25) *Я чекав за дверима в коридорі.*

(26) *Чекав довго.*

(27) *Нарешті з палати вийшла сестра і підійшла до мене.*

(28) – *На жаль, мадам Генрі дуже погано, – сказала вона. – Я боюся за неї.*

(29) – Вона померла?

(30) – *Ні, але вона непритомна.*

(31) *Як видно, що кровотечі виникали одна за одною.*

(32) *Їх не можна було спинити.*

(33) Я зайшов до кімнати й пробув біля Кетрін до останньої хвилини.

(34) *Весь той час вона була непритомна і помирала недовго*[81, с. 704].

Найкращою підтримкою у ворожому світі для головного персонажа Фредеріка Генрі було кохання, яке вбило Кетрін Барклі. Він міг стати найщасливішою людиною, отримавши чудову жінку та дитину. Але доля зруйнувала усі його очікування. І більше для Генрі не існувало нічого, і все, що було, виявилось марним. Він залишився наодинці із собою і своїми думками.

35. *“Nothing, woman” Joaquin said.*

36. *“They were of the left as many others in Valladolid.”*

37. *When the fascists purified the town they shot first the father.*

38. *He had voted Socialist.*

39. *Then they shot the mother. She had voted the same. It was the first time she had ever voted.*

40. *After that they shot the husband of one of the sisters. He was a member of the syndicate of tramway drivers. Clearly he could not drive a tram without belonging to the syndicate. But he was without politics. I knew him well. He was even a little hit shameless.*

41. *I do not think he was even a good comrade. Then the husband of the other girl, the other sister, who was also in the trams, had gone to the hills as I had.*

42. *They thought she knew where he was. But she did not. So they shot her because she would not tell them where he was [79, p. 170].*

(35) *Нема чого розказувати, – сказав Хоакін.*

(36) – *Вони були ліві, як і багато хто у Вальядоліді.*

(37) *Коли фашисти очищали місто, то найперше розстріляли мого батька.*

(38) *Бо він голосував за соціалістів.*

(39) *Потім розстріляли матір. Вона також голосувала за соціалістів. Це вона вперше в житті пішла голосувати.*

(40) *Потім розстріляли чоловіка однієї з моїх сестер. Він був членом профспілки трамвайних водіїв. Певне ж, якби він не належав до спілки, то не міг би працювати водієм. Але він не встрявав у політику. Я його добре знав. Правду кажучи, він навіть поведився не дуже порядно.*

(41) *Мені здається, що й товариш із нього був не дуже добрий. Потім чоловік другої сестри, теж трамвайник, утік у гори, так само, як і я.*

(42) *Фашисти гадали, що сестра знає, де він. Але вона не знала. Тоді вони розстріляли її за те, що вона не сказала, де він [80, с. 124].*

Поза межами сюжетної лінії знаходяться проблемні аспекти конфлікту про це можна лише здогадуватися, тому що автор не часто виражає вербально свої думки і не стає провідним у сюжеті. Отже, необхідно говорити про імпліцитність викладення авторської інформації, яка відбувається протягом роману. Згідно з думкою І. О. Кашкіна, стоїть особистість самого автора, який, ««...» глибоко суперечливий. Це людина, яка схильна до цілісності, простоти, ясності, але сам роздвоюється, він складний, трагічний...» [37, с. 39].

43. *How was that? The deaf man asked, dropping his eyes down from Robert Jordans eyes to his lips.*

44. *I shot him, Robert Jordan said.*

45. *He was too badly wounded to travel and I shot him.*

46. *He was always talking of such a necessity, Pilar said. 5. It was his obsession.*

47. *Yes, said Robert Jordan.*

48. *He was always talking of such a necessity and it was his obsession [79, p. 181].*

(43) *Як це сталося? – спитав Ель Сордо, переводячи погляд з очей Роберта Джордана на його губи.*

(44) – *Я його застрелив, – сказав Роберт Джордан.*

(45) *Він був тяжко поранений і не міг іти, і я його застрелив.*

(46) – *Він завжди казав, щоб його пристрелили, – мовила Пілар. (47) Просто схибнувся на тому.*

(47) – *Так, – підтвердив Роберт Джордан.*

(48) – *Він завжди так казав і справді схибнувся на тому [80, с.134].*

В оригіналі у 46 реченні ми бачимо, що Е. Хемінгуей використовує повторення фрази *talking of such a necessity*, але у перекладі М. М. Пінчевського це речення трансформується і додається предикат деструкції смерті суб'єкта *пристрелили*. Завдяки цьому, автор перекладу наголошує на тому що, завдяки трансформації додавання можна передати слова персонажів саме предикатом смерті.

49. *How would that premise stand up if he examined it? That was probably why the Communists were always cracking down on Bohemianism.*

50. *Down with Bohemianism, the sin of Mayakovsky. But Mayakovsky was a saint again.*

51. *That was because he was safely dead. You'll be safely dead yourself, he told himself.*

52. *Now stop thinking that sort of thing. Think about Maria. Maria was very hard on his bigotry.*

53. *So far she had not affected his resolution but he would much prefer not to die. [79, p.196].*

(49) *Цікаво, чи витримає ця теза глибший аналіз. Певно, саме тому комуністи так воюють із духом богеми.*

- (50) *Геть богему, гріх Маяковського! Але Маяковський тепер знову святий.*
- (51) *Може, тому, що він помер, назавжди замовк. Ти сам скоро помреш і назавжди замовкнеш, сказав він собі.*
- (52) *Ну, годі думати про такі речі. Думай краще про Марію. Марія була тяжким випробуванням для його фанатизму.*
- (53) *Рішучості його вона не похитнула, але тепер йому дуже не хотілося вмирати.* [80, с. 147].

Зміст складова прихованого тексту різниться за глибиною і масштабністю думок. Він переходить від аналізу ідеологій та політичної ситуації до роздумів свого подальшого життя і знаходження щастя. Роздумуючи над темою релігійного та ідейного фанатизму, Роберт Джордан порівнює лінію партії комуністів із «мінливим заміником апостольського символу віри» тим самим поступово описуючи предикати знищення суб'єкта [18, с. 212].

54. *The old one? she asked him, looking at his face. Dead* [79, p.477].

(54) *А старий? – запитала вона дивлячись йому в очі. Убило* [80, с. 383].

Як відомо з біографії письменника якого ми досліджуємо він постійно наражав себе на небезпеку перебуваючи на фронті. Саме такий приклад життя ми бачимо і в його героїв, що виявили мужність, силу волі і стійкість як єдиний можливий варіант поведінки в екстремальних ситуаціях.

3.2. Дієслівні предикати знищення об'єкта

На відміну від англійської мови лексична семантика вербатива в українській мові найбільш функціональна й максимально адаптована до ролі предиката як центрального елемента структури речення. Дієслова із семантикою руйнування – це полісемантичні вербативи, які позначають деструктивний вплив на предмет, «в результаті якого об'єкт змінюється, пошкоджується його структурна цілісність на макро – чи мікрорівні і він не може виконувати раніше властивих йому функцій» [60].

Одними з головних напрацювань вчених у лінгвістичних дослідженнях є дієслівні предикати як реченнєвотвірні компоненти, їх семантико-синтаксичних параметри у межах конкретної мови. На міжмовному рівні все-таки можна знайти чимало незавершених питань.

Крім того, до комплексного двобічного (Р. Штернеманн) зіставного вивчення ще не залучали вербативи-предикати зі значенням «знищення об'єкта», які є одними із найбільших та найуживаніших тематичних підкласів предикатів-деструктивів. Однак, деякі формотворчі форми розглядалися в українській мові. [16]

Досліджувана група деструктивів вирізняється передусім своєю чисельністю, а її одиниці становлять головну вживаність предикатів зі значенням пошкодження або надання травми. І це не випадково, тому що переважна більшість вербативного континууму поля деструкції марковані диференційною семою об'єкта дії, що актуалізує одного з учасників ситуації, на якого спрямований руйнівний вплив. Проаналізувавши приклади наступних речень ми виявили, яким чином відображається деструктивне явище об'єктів.

55. *So when is the bridge to be blown? Robert Jordan had asked [79, p 37].*

(55) *Так коли ж буде підірваний міст? – Запитав Роберт Джордан.[80, с.10]*

56. *But you are to use the date and hour only as an indication of a probability. You must be ready for that time.*

57. *You will blow the bridge after the attack has started. You see? he indicated with the pencil – that is the only road on which they can bring up reinforcements.*

58. *That is the only road on which they can get up tanks, or artillery, or even move a truck toward the pass which I attack.*

59. *I must know that bridge is gone. Not before, so it can be repaired if the attack is postponed. No.*

60. *It must go when the attack starts and I must know it is gone [79, p.38].*

(56) *Але день і година будуть названі лише приблизно. До призначеного часу ви повинні закінчити всю підготовку.*

(57) *А міст підірвете лише після того, як почнеться наступ. Дивіться, – він тицьнув олівцем у карту, – це єдиний шлях, яким вони можуть підтягти підкріплення.*

(58) *Це єдиний шлях, яким вони можуть підтягти танки, артилерію чи хоча б ваговози до перевалу, де я буду наступати.*

(59) *Я повинен знати, що мосту нема. І що підірваний він не занадто рано, бо його встигнуть відбудувати, якщо наступ буде відкладений. Ні.*

(60) *Його треба підірвати, саме коли наступ почнеться, і я повинен знати, що мосту вже нема [80, с. 11].*

61. *What are you going to do with the dynamite. Blow up a bridge. What bridge? That is my business [79, p.43].*

(61) *А що ти збираєшся робити з динамітом? – Підірвати міст. – Який міст? – Це моє діло [80, с.15].*

Рушієм сюжетної лінії частіше за все виступає розвиток конфлікту, не протирічні думки, а посилення незадоволеності, внутрішні думки героїв. Звідси – наростання емоційної напруги, гра висловленого і невисловленого. Ідейна, проблемна сторона конфлікту виноситься автором за межі сюжету, про неї можна лише здогадуватись, адже вона рідко прослідковується та явно не стає основною у сюжеті.

Згідно з думкою Н. М. Поплавської, об'єктами розгляду у пропонованій розвідці обрана лексико-семантична група непохідних перехідних дієслів із семантикою «ділити на частини, відокремлювати частину від цілого», які позначають механічне пошкодження матеріального предмета. Класифікуючою одиницею основоцентричної дериватології, яка дає змогу комплексно охарактеризувати дериваційний потенціал базових одиниць, зокрема дієслів, є словотвірна парадигма – «набір похідних на одному ступені деривації» [59].

62. *Certainly the synovial fluid must re-form. «Certainly. It is a question of time.*

63. *“I could not conscientiously open a knee like that before the projectile was encysted.”*

64. "I agree with you, doctor." 5. "Six months for what?" I asked.

65. "Six months for the projectile to encyst before the knee can be opened safely." [92, p. 102].

(62) Так. Треба, щоб відновилася рідина в суглобі. – Авжеж. На це потрібен час.

(63) Як на мене, то я не дозволив би собі розтягти таке коліно, поки уламок не інкапсулювався.

(64) Цілком згоден з вами, колего. Півроку на що? – запитав я.

(65) За півроку уламок інкапсулюється, і тоді можна буде безпечно оперувати коліно [81, с. 543].

У реченнях 63 і 65 автор застосував слово open- розтягти, оперувати у двох варіаціях деструктивного характеру. Щодо перекладу дієслова є синонімічними, тому аби не повторюватись В. І. Митрофанов перекладає лексичну одиницю не словом відкрити або оперувати, а розтягти, для подальшого детального опису дій лікарів.

66. "He is joking," said the house doctor.

67. He patted my shoulder very delicately. "He wants to keep his knee. This is a very brave young man. He has been proposed for the silver medal of valor." "All my felicitations," said the first captain. He shook my hand.

68. "I can only say that to be on the safe side you should wait at least six months before opening such a knee." [92, p.103].

(66) То він жартує, – сказав наш лікар і делікатно поплескав мене по плечу.

(67) – Він не хоче втратити ногу. Це дуже хоробрий юнак. Його представлено до срібної медалі за доблесть. Прийміть мої поздоровлення, – сказав бородатий капітан і потиснув мені руку.

(68) – Я можу сказати лише одне: щоб безпечно оперувати таке коліно, треба зачекати принаймні півроку [81, с. 543].

69. Do you want to keep your knee, young man? "No," I said. 2. "What?"

70. "I want it cut off," I said, "so I can wear a hook on it." [92, p. 103].

(69) Ви хочете зберегти ногу, юначе? – Ні, – відказав я. Що?

(70) Я хочу, щоб її відрізали, – сказав я, – а натомість припасували гачок [81, с. 542].

У прикладі 70 застосовано предикат деструкції об'єкта cut off – відрізали, виражений фразовим дієсловом. Перекладач В. І. Митрофанов на нашу думку зміг передати у перекладі предикат деструкції об'єкта, не змінюючи конструкції речення.

71. *At noon we were stuck in a muddy road about, as nearly as we could figure, ten kilometres from Udine.*

72. *The rain had stopped during the forenoon and three times we had heard planes coming, seen them pass overhead, watched them go far to the left and heard them bombing on the main highroad.*

73. *We had worked through a network of secondary roads and had taken many roads that were blind, but had always, by backing up and finding another road, gotten closer to Udine. “I order you to come back to the car and cut brush,” I said. The one sergeant turned [92, p.184].*

(71) Опівдні ми застрягли на грузькій дорозі, дець, як ми обчислили, кілометрів за десять від Удіне.

(72) Дощ припинився ще раніше, і ми тричі вже чули, як наближались літаки, бачили, як вони пролітали над нами, проводили їх очима ген ліворуч, а тоді до нас долинали вибухи бомб з боку шосе.

(73) Ми вже кілька годин кружляли заплутаними путівцями, не раз потрапляли на такі, що заводили нас у глухий кут, тоді повертали назад і знаходили інші, але весь час повільно наближались до Удіне. Я наказую вам вернутись і наламати галуззя, – сказав я. Перший сержант обернувся [81, с. 615].

У наступних прикладах Фредерік Генрі разом з машинами свого санітарного підрозділу виявляється в суцільному потоці фур, вантажівок, артилерійських лафетів, солдатів, що безладно бредуть, серед мирного населення. Генрі і його підлеглі змушені кинути застрягли в багнюці машини і піти далі, бо в їхньому положенні немає сенсу продовжувати.

3.3. Дієслівні предикати травмування

У лінгвістиці в українській мові розглядаючи зіставний аналіз вербативів-предикатів, що позначають травмування можна визначити одну з найуживаніших тематичних груп класу предикатів – деструктивів. До дієслівних предикатів травмування відносять такі деструктиви як пошкодження істоти, ураження тканин або органів її тіла внаслідок удару, поранення, опіку тощо, і роль ідентифікаторів тут виконують вербативи [58].

Болісні травми, які залишила Перша світова війна у серцях людей, шокуючі події та відчуття втрати значно вплинуло на історію американської та європейської літератури ХХ століття, відкривши сутність та проблематику творів. Особливо це відобразилося у творах письменників «втраченого покоління», які детально відтворили сутність та риси того драматичного періоду, аби читачі у художній формі сприйняли воєнні дії як глобальну катастрофу.

74. *I pulled and twisted and got my legs loose finally and turned around and touched him.*

75. *It was Passini and when I touched him he screamed. His legs were toward me and I saw in the dark and the light that they were both smashed above the knee.*

76. *One leg was gone and the other was held by tendons and part of the trouser and the stump twitched and jerked as though it were not connected [92, p. 70].*

(74)« Я напружився і, шарпаючись та вигинаючись у попереку, зрештою вивільнив ноги; тоді перевернуся й торкнувсь пораненого.

(75) «То був Пассіні, і коли я доторкнувся до нього, він скрикнув. Він лежав ногами до мене, і в мигтінні світла і темряви я побачив, що обидві вони розтриті над колінами.

(76) Одну геть відірвало, а друга трималась на сухожилках та подертій холоші, і той оцупок сіпався й згинався, неначе жив окремим життям [81, с. 514] .

У реченнях 1 і 2 перекладач В. І. Митрофанов дуже вдало передав у перекладі увесь біль, який на той час відчув Генрі тримаючись у настільки

складній ситуації. У прикладі номер 75 слово *smashed* – розтощені ми б переклали як розбиті для відображення реальності і чіткості подій у житті людини.

Свідомо не додаючи епічності, описовості та філософської об'єктивності, натомість лірична розповідь доходить до трагічного звучання. Такий тип оповіді не тільки надає антивоєнний пафос, а й додає найбільшого песимізму, яким був на той час відображалось світосприйняття митця.

77. *The wind rose in the night and at three o'clock in the morning with the rain coming in sheets there was a bombardment and the Croats came over across the mountain meadows and through patches of woods and into the frontline.*

78. *They fought in the dark in the rain and a counterattack of scared men from the second line drove them back.*

79. *There was much shelling and many rockets in the rain and machine-gun and rifle fire all along the line. They did not come again and it was quieter and between the gusts of wind and rain we could hear the sound of a great bombardment far to the north.*

80. *The wounded were coming into the post, some were carried on stretcher some walking and some were brought on the backs of men that came across the field.*
[92, p. 170].

(77) Уночі вітер розбурхався ще дужче, а над ранок, о третій годині, під заливним дощем почався артилерійський обстріл, і хорвати посунули через гірські луки й невеликі гайки на наші позиції.

(78) Вони билися в темряві, під дощем, і контратака знівснєлих зі страху солдатів з другої лінії траншеї відкинула їх назад.

(79) По всій передовій серед зливи безнастанно гупали снаряди, злітали в повітря ракети, тріскотіли кулемети й гвинтівки. Вони більш не йшли, і стрільянина трохи стихла, і між поривами вітру та дощу ми почули гарматний гук десь ген на півночі.

(80) На пост прибували поранені: кого несли на ношах, хто плентав сам, кого тягли на плечах через поле товариші. [81, с. 603].

Почуття приреченості, самотності, безпритульності, втрати важливих людей на фронті подається перекладачем, дії, вчинки, почуття і думки. Дуже детально у реченні 77 і 78 передано переклад опису погодних умов. Перекладач надає слову rose-розбурхався чудовий приклад епітету замість слова *піднявся*.

Беручи до уваги спрямованість деструктивного впливу В. М. Ожоган виокремлює дві підгрупи серед яких головною є предикати поранення суб'єкта. Предикати поранення представлено дієсловами які мають інший зворотній характер тобто поєднуються спільною семантикою завдати шкоди або отримати травму. Тому, звертаючи увагу на приклади ми отримуємо пояснення пошкодження суб'єкта[58].

81. *She saw him stand, now, facing the five-year-old bull, facing the horns that had lifted the horses high, the great neck thrusting the horse up, up, as that rider poked into that neck with the spiked pole, thrusting up and up until the horse went over with a crash and the rider fell against the wooden fence and, with the bull's legs thrusting him forward, the big neck swung the horns that searched the horse for the life that was in him.*

82. *She saw him, Finito, "the not-so-good matador," now standing in front of the bull and turning sideways toward him. She saw him now clearly as he furled the heavy flannel cloth around the stick; the flannel hanging blood-heavy from the passes where it had swept over the bull's head and shoulders and the wet streaming shine of his withers and on down and over his back as the bull raised into the air and the banderillas clattered.*

83. *She saw Finito stand five paces from the bull's head, profiled, the bull standing still and heavy, and draw the sword slowly up until it was level with his shoulder and then sight along the dipping blade at a point he could not yet see because the bull's head was higher than his eyes.*

84. *He would bring that head down with the sweep his left arm would make with the wet, heavy cloth; but now he rocked back a little on his heels and sighted along*

the blade, profiled in front of the splintered horn; the bull's chest heaving and his eyes watching the cloth. [79, p. 215].

(81) *Вона побачила, як він стоїть навпроти п'ятирічного бика, навпроти рогів, якими той щойно високо підкинув коня і всією силою могутньої шиї підіймає його все вище й вище, разом із вершником, який штрикає в шию вістрям піки, все вище й вище, аж поки кінь не впав на решті на землю, відкинувши вершника до дерев'яного бар'єра, а бик, нахиливши товстезну шию й наставивши роги, кинувся вперед, щоб добити коня.*

(82) *Вона побачила, як Фініто – цей «слабенький матадор» — стоїть перед биком, обернувшись до нього боком. Вона виразно побачила, як він намотує на держак важку фланелеву мулету, обважнілу від крові, якою вона просякла, коли він проводив нею над головою бика й мокрим, лискучим загривком і далі над спиною, до хвоста, коли бик кидався вперед і бандерильї дзвеніли.*

(83) *Вона побачила, як Фініто стоїть за п'ять кроків від рогів бика, що важкою брилою застиг на місці, стоїть боком до бика, й повільно підносить шпагу до рівня плеча, й націлює вістря шпаги у точку, якої ще не може побачити, бо її не видно за головою бика.*

(84) *За мить помахом важкої, мокрої тканини в лівій руці він примусить бика пригнути голову; але поки що він тільки ледь погойдується на п'ятах і націлює вістря шпаги, стоячи боком до надламаного рога, а бик важко дихає й не зводить з мулети очей. [80, с. 163].*

У 81 реченні перекладач М. М. Пінчевський використовує дієслова *poke* – штрикати та вираз *searched the horse for the life that was in him* – кинувся вперед, щоб добити коня. На нашу думку, вираз описано як найжорсткіший двобій у кращих іспанських традиціях, який міг би трапитись на арені. Крім того, слово добити можна замінити на *розібратися* або *покінчити*, для надання епічного розв'язку цій битві, за якою спостерігала Пілар. З 82 по 84 речення описується надзвичайний потенціал цього матадора, який не кожен може побачити у його праці та виконанні технік. В 5

реченні *his eyes watching the cloth* Е. Хемінгуей на нашу думку застосував не досить зрозумілий варіант тканини. Не кожна людина добре ознайомена з іспанською коридою, тому М. М. Пінчевський чудово переклав слово *the cloth* – *мулета*, яке відповідає справжній назві тканини у боротьбі з биком.

85. *A shell fell close and they both dropped to the ground and dropped me. “I’m sorry, Tenente,” said Manera. «Hang onto my neck.»*

86. *“If you drop me again.” “It was because we were scared” [92, p.71].*

(85) *Неподалік вибухнув снаряд, і обидва вони кинулись додолю й упустили мене. Пробачте, лейтенанте, – сказав Маньєра. Хапайтеся мені за шию.*

(86) *Щоб ви мене знов упустили? То з переляку [81, с. 515].*

У 85 прикладі застосовується предикат *fell – вибухнув*, снаряд від якого майже не постраждав Генрі та його рятівники, однак на нашу думку семантичне значення цього слова краще перекласти як *впасти*. Отже, в оригіналі відсутнє деструктивне навантаження у той час як В. І. Митрофанов застосовує трансформацію заміни слова *впасти* на слово *вибухнути*. Щодо решти аналізованих предикатів, у цьому прикладі слово *drop-упустити* має семантичне значення пошкодження та нанесення травми і підходить до даного речення.

Велика кількість вербативів може вказувати на процес отримання травми випадково не контролюючи процес наприклад це може трапитись під час несвідомого поранення, удару або від пострілу. Отже, суб’єкт тобто людина в більшості випадків може проявляти не активність або незацікавленість.

87. *–You do not mind it. You do not see it. You must forgive me. I know you are wounded.. – «That is an accident.»*

88. *«Still even wounded you do not see it. I can tell. I do not see it myself but I feel it a little.»*

89. *«When I was wounded we were talking about it». Passini was talking. The priest put down the glass. He was thinking about something else. «I know them because I am like they are,» he said [92, p.82].*

(87) – Вам до неї байдуже. Ви не бачите її. Даруйте, що я так кажу. Я знаю, ви поранені. – Це просто нещасливий випадок.

(88) – Та навіть і поранений, ви не бачите її. Я знаю, що кажу. Я й сам її не бачу, але трохи відчуваю.

(89) – Коли мене поранило, ми говорили про війну. Пассіні говорив. Священик поставив склянку. Він думав про щось своє. – Я розумію їх, бо сам такий, – сказав він [81, с. 525].

У реченнях у перекладі показано наскільки переживає священик за Генрі та його душевні та існуючі травми висловлюючи своє ставлення до ситуації, не забуваючи про його тяжкий стан. У 4 реченні ми погоджуємося з перекладом В. І. Митрофанова щодо слова wounded – поранило, яке можна вживати під час бойових дій майже у всіх випадках травмування.

90. *I'm wounded. In the legs and feet and my head is hurt.*

(90) *Поранений у ноги. І голову зачепило*[92, с. 534].

91 *I never have any fever. My legs are full of old iron too. "What do you mean?" "They're full of trench-mortar fragments, old screws and bedsprings and things."*

92. *She shook her head and smiled. "If you had any foreign bodies in your legs they would set up an inflammation and you'd have fever."* [92, p. 94].

(91) *У мене ніколи не буває жару. Зате в ногах повно старого залізяччя.*

Як це розуміти? А так, що вони в мене наштиговані осколками від міни, старими гвинтами, матрацними пружинами і всяким таким добром.

(92) *Вона похитала головою і усміхнулась. Коли б у ваших ногах було хоч одне чужорідне тіло, виникло б запалення і жар.* [81, с. 535].

93. *She opened the breast pocket of her shirt and took out a cut down leather holder such as pocket combs are carried in and, removing a wide rubber band that closed both ends, took out a Gem type, single-edged razor blade. "I keep this always," she explained.*

94. *"Pilar says you must make the cut here just below the ear and draw it toward here." She showed him with her finger. She says there is a big artery there and that drawing the blade from there you cannot miss it.*

95 *Also, she says there is no pain and you must simply press firmly below the ear and draw it downward. She says it is nothing and that they cannot stop it if it is done [79, p.202].*

(93) *Вона розстебнула кишеню своєї сорочки, дістала шкіряний футляр, такий, як для кишенькового гребінця, зняла широку гумку, що стягувала його з обох боків, і вийняла довге лезо бритви. – Я завжди ношу його з собою, – пояснила вона.*

(94) *Пілар каже, треба різонуту отут, під самим вухом, і провести сюди. – Вона показала пальцем. – Пілар каже, що тут проходить велика артерія, і якщо так провести, то не минеш її.*

(95) *І вона каже, що це не боляче, треба тільки міцно натиснути під вухом і одразу ж вести вниз. Вона каже, це дуже просто, і хоч би тобі що робили, смерть – неминуча [80, с. 153].*

3.4. Дієслівні предикати псування суб'єкта та об'єкта

Раптово виявилось, що війна й перші післявоєнні роки знищили не лише мільйони життів, а й ідеї, поняття; були зруйновані не тільки промисловість і транспорт, але й найпростіші розуміння того, що добре, а що погано; було розхитане господарство, знецінювалися гроші й моральні принципи.

Як зазначає М. В. Мірченко, протиставлення «суб'єкт – об'єкт» пов'язане з категорійними значеннями назв імен – категорією істот або неістот, де семантика превалює над відмінковою формою [52].

Ми долучаємось до думки Н. М. Пославської, що важливим детермінантом словотворчої спроможності вихідних лексем є їх семантика, зокрема загальнокатегоріальне значення бази, яке зумовлює «межі утворення дериватів» – глибину, протяжність, структурування на зони семантичної парадигми, семантичний континуум словотвірних значень у рамках семантичної парадигми. Здатність твірного слова продукувати похідні з певними словотвірними значеннями, становить одну із ключових проблем основоцентричної дериватології [там само 52].

96. *There was another attack just after daylight but it was unsuccessful. We expected an attack all day but it did not come until the sun was going down. The bombardment started to the south below the long wooded ridge where the Austrian guns were concentrated. We expected a bombardment but it did not come.*

97. *It was getting dark. Guns were firing from the field behind the village and the shells, going away, had a comfortable sound [79, p. 171].*

(96) На світанку була ще одна атака, але теж марна. (4) Ми цілий день чекали нового нападу, проте нічого не діялось аж до заходу сонця. Обстріл почався на південь від нас, з довгого порослого лісом гребеня, де були зосереджені австрійські гармати. Ми теж чекали обстрілу, та його все не було.

(97) Сутеніло. З поля позад села били наші гармати, і втішно було чути, як снаряди пролітають над нами [81, с. 604].

Розглядаючи приклад з 96 по 97 речення застосовується деструктивність протягом якої головний герой описує події війни. В 97 реченні у перекладі В. І. Митрофанов використовує предикат firing – били, однак в англійському прикладі слово *firing* можна перекласти синонімом стріляли або палили, якщо це стосується вогнестрільної зброї.

98. *That night we helped empty the field hospitals that had been set up in the least ruined villages of the plateau, taking the wounded down to Plava on the river-bed: and the next day hauled all day in the rain to evacuate the hospitals and clearing station at Plava.*

99. *It rained steadily and the army of the Bainsizza moved down off the plateau in the October rain and across the river where the great victories had commenced in the spring of that year [92, p. 172].*

(98) Тієї ночі ми допомагали вивозити поранених з польових госпіталів, що були обладнані в найменш поруйнованих селах на плато; ми перевозили їх наниз, у Плаву, а наступного дня з ранку до вечора ганяли сюди-туди під дощем, евакуюючи з Плави госпіталі й санітарний пункт.

(99) *Дощ не виухав, і під тим жовтневим дощем армія Баїнзіци спускалася з плато й переходила річку, де навесні того року покладено початок великих перемог* [81, с. 605].

Е. Хемінгуей свідомо уникає епічності, філософської об'єктивності, натомість він свою ліричну розповідь доводить до трагічного звучання. Така оповідь не тільки надає антивоєнний пафос, а й посилює звучання песимістичного настрою. У 98 реченні, використано фразу *ruined villages – поруйновані села*, що вказує на сутність картини і те що залишилося після війни – брудно-червоний колір опису, холод, темінь, мовчазне засудження того, що відбувається, ці риси помітно відчуються у короткому беземоційному епізоді.

Досліджуючи дієслівні структури, які мають семантичне значення «ділити на частини, відокремлювати частину від цілого», це можна продемонструвати у такому вигляді: суб'єкт дії – деструктивна дія, спрямована на об'єкт – результат дії, оскільки деструктивну дію може здійснювати як істота, так і спеціальні пристрої, інструменти, машини[16, с. 162-174.].

Під час дослідження можна спостерігати таку особливість дієслів знищення під час якої відбувається поділ на частини, що не завжди повторюється або може відбуватися спонтанно інколи у певний час.

В англійській та українській мовах, аби чітко розуміти як створюється дієслівний предикат псування або пошкодження необхідно створити певного роду модель у якій простежується форма називного відмінка, яка виражена суб'єктом або цілісним прикладом людини та форма знахідного відмінка, на яку саме піде пошкодження. Це може бути частина тіла, тварина, або об'єкт. Прикметною ознакою предикатів пошкодження є об'єктність.

100. *He coughed again, wrackingly, and spat on the ground.*

101. *“Thy bridge is blown, Ingles,” Pilar looked at him. “Don’t forget that.” “I don’t forget anything,” he said. “You have a big voice,” he said to Pilar. “I have heard thee bellow. Shout up to the Maria and tell her that I am all right.”*

102. "We lost two at the sawmill," Pilar said, trying to make him understand [79, p. 275].

(100) Він знову болісно закашлявся і сплюнув на землю.

(101) – Твій міст підірвано, Ingles. – Пілар дивилася йому просто в очі. – Не забувай цього. – Я нічого не забуваю, – сказав він. – Ти горласта, – сказав він Пілар. – Я чув, як ти тут горлала. Гукни Марії, що я живий.

(102) Двох ми втратили на тартаку, – сказала Пілар, силкуючись утовкмачити це йому [80 с. 383].

В епізоді про знищення мосту читач може побачити певне полегшення головного героя від виконаної роботи. У 2 реченні автор використав предикат псування *to blow-підривати*, який відноситься саме до об'єкту знищення, але одразу за ним слідує предикат знищення суб'єкта, тобто втрата людей під час виконання завдання.

103. *I wish they would come now, he said.*

104. *I wish they would come right now because the leg is starting to hurt now. It must be the swelling.*

105. *We were going awfully good when that thing hit us, he thought.*

106. *But it was only luck it didn't come while I was under the bridge. When a thing is wrong something's bound to happen* [79, p. 499].

(103) Хоч би швидше вони прийшли, сказав він.

(104) Хоч би прийшли зараз, а то нога починає боліти. Мабуть пухне.

(105) Все складалося так добре, поки не вдарив цей снаряд подумав він.

(106) Але і то щастя, що він не вдарив раніше, коли я був під мостом. Коли що-небудь робиться не так, рано чи пізно має статись біда [80, с. 402] .

Те що вирішив зробити у цьому прикладі Роберт Джордан можна описати як боротьба із «загубленістю». Як зазначав сам Хемінгвей: «Зрозумійте, в усіх своїх розповідях я намагаюся передати відчуття справжнього життя – не просто описувати чи критикувати його, а перенести його на папір. Так, аби прочитавши моє оповідання, ви дійсно пережили усе самі. Неможливо, якщо писати лише про прекрасне, опускаючи все погане та

потворне. Коли все прекрасно, в це неможливо повірити. У житті інакше. І лише відобразивши обидві сторони – три виміри, а коли вдасться, то навіть чотири – можна писати так, як би мені хотілося» [56, С. 7].

Висновки до 3 розділу

На прикладах з творів Е. Хемінгуея «Прощавай зброє» та «По кому подзвін», ми дослідили різні ситуації пошкодження загибелі, травмування або псування суб'єкту чи об'єкту. Декструктивність постає як універсальна категорія. В англійській та українській мовах категорія предикатів має окремий клас предикатів деструкції, завдяки яким відбувається повне бо часткове знищення або руйнування певного предмета. Загалом їх можна поділити на дві категорії: знищення або руйнування суб'єктів та об'єктів. Предикати, які можуть створювати ситуацію загибелі, смерті та припинення існування взагалі. Зазвичай, такі предикати деструкції можуть вказувати на процеси руйнівних подій, які трапляються з людьми не з власної волі, а за раптових обставин.

Серед предикатів найбільш показовим типом в англійській та українській мовах є предикати зі значенням знищення об'єкта, які мають дієслівну сему руйнування або знищення певного предмету. Ми спостерігаємо непоодинокі випадки предикатів травмування, потенційно багатомісних предикатів дії, що спричинено певними контекстуальними умовами, мовленнєвою ситуацією. Спільною міжмовною тенденцією є велика кількість в системі суб'єктних компонентів, об'єктних компонентів тобто об'єктів-неістот.

Крім того, позначаючи результати руйнування під час дослідження, тематичний клас вербативів-предикатів деструкції або припинення існування або псування у свою чергу поділяємо на певні групи, ураховуючи те, що в семантиці досліджуваних прикладів деструкції предикатів закріплюються різноманітні погляди на дії, стан, процес, який відбувається з предметами, та які пошкодження чи травми передаються на певний суб'єкт чи об'єкт. Тому ми розрізняємо всі предикати обох підкласів за суб'єктною / об'єктною

спрямованістю впливу на предмет на окремі групи, які водночас також поділяємо на семантичні підгрупи за кваліфікацією істота / неістота. І згідно використаними прикладами, можна зробити висновок, що вони можуть бути семантично наближеними один до одного.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отже, враховуючи дані усіх досліджень, розмаїття авторських підходів до вироблення типології предиката увиразнює багатогранність і складність природи цього мовного знака, що поєднує в собі універсальне та ідіоетнічне.

Варто зазначити, що на сьогодні проблемним залишається тематична група предикатів зі значенням травмування, які є ієрархічно організованою системою, що складається з ядра та периферії. Центральне місце посідають двомісні предикати ушкодження об'єкта. Розглядаючи з різних точок зору філософських, морально-етичних, семантичних поняття деструкція або деструктивність частіш за все позначає негативні руйнівні явища дійсності.

Відтак характерною для них є наявність у правобічній позиції інструментальної синтаксеми. Чимало названих предикатів деструкції указують на неконтрольований процес травмування, тому й суб'єкт, що поєднується з ними, зазвичай пасивний, інволютивний.

Погоджуючись з думкою О. Б. Гургули поділ дієслівних предикатів фізичної дії на три основні групи дав змогу виявити їхні основні властивості у приєднанні деструктивних слів у реченнях [90]. Так, дослідження засвідчило, що найвищий потенціал у реалізації семантики мети мають дієслівні предикати на позначення фізичного впливу, що приводить до змін в об'єкті. Натомість особливістю аналізованих дієслівних предикатів є їхня здатність до експлікації мети зміни фізичних і фізіологічних процесів. Третина цих ознакових слів може сполучатися з правобічною інструментальною синтаксемою.

Вельми різноманітними є несубстанційні характеристики предикатів зі значенням травмування в обох досліджуваних мовах. Найчастіше в ролі поширювачів виступають компоненти зі значенням способу, місця і часу дії.

Незважаючи на те, що семантика і сполучуваність деструктивних дієслів досить повно досліджені в системно-мовних аспектах, їх функціонально-дискурсивна характеристика ще потребує осмислення, оскільки функціонування дієслівної лексики в різних типах дискурсу

призводить до змін в їх семантиці і синтагматики найчастіше в позиції об'єкта деструктивної дії.

Предикати поранення зумовлюють правобічну інструментальну синтаксему в українській мові, у той час ж в англійській використовується лівобічна синтаксема. Спільною для динамічних предикатів набуття, втрати локативності, є наявність у структурі речення обов'язкового лівобічного компонента на позначення активного суб'єкта – діяча та опозиційної ознаки, що характеризує дію суб'єкта в позитивному (суб'єкт спричинює різні типи відношень між учасниками ситуації) чи негативному (суб'єкт припиняє відношення між учасниками ситуацій) значеннях. Творчий шлях Е. Хемінгуея додається до літературних творів в парадигму літератури «втраченої генерації», тому що, зазначені приклади є складовою творчої парадигми самого письменника. Ключовий підхід у творах Ернеста Хемінгуея полягає в зображенні людяності. Життя письменника переповнене трагізмом, розпачем та безвихідністю, і саме такими елементами сповнені його твори «Прощавай, зброє!» та «По кому подзвін».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арват Н. Н. Семантическая структура простого предложения в современном русском языке Київ : Вища шк. 1984. 159 с.
2. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл. Логико – семантические проблемы. Москва : Наука, 1976. 384 с.
3. Бабенко Л. Г. (ред.). Толковый словарь русских глаголов. Идеографическое описание Английские эквиваленты. Синонимы. Антонимы. Москва : Аст-пресс, 1999. 698 с.
4. Бабенко Н. Г. Язык русской прозы эпохи постмодерна: динамика лингвопоэтической нормы. Автореф... докт. филол. наук. - СПб., 2008. 45 с.
5. Бабайцева В. В. Система односоставных предложений в современном русском языке текст : монография Москва : Дрофа, 2004. 512 с.
6. Білодід І. К. (ред.) Сучасна українська мова. Морфологія / За ред. І. К. Білодіда. Київ, 1969. С. 339–353.
7. Богородицкий В. А. Общий курс русской грамматики. Москва, 1935. 356 с.
8. Булыгина Т. В. К построению типологии предикатов в русском языке. Семантические типы предикатов / отв. ред. О. Н. Селиверстова. Москва : Наука, 1982. С. 7–85, С. 17–82.
9. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
10. Валько, О. В. Фрейм деструктивного действия и особенности его актуализации (на материале английского языка): дис. канд. филол. наук. Кемерово, 2005. 190 с.
11. Васильев Л.М. Семантика русского глагола. Москва : Высшая школа, 1981. 184 с.
12. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика. Москва: Высшая школа, 1990. 175 с.
13. Васильев Л. М. Сучасна лінгвістична семантика: Навчальний посібник. Вид. 2-е, доп. Москва : Книжковий дім «ЛІБРОКОМ», 2009. 192 с.

14. Верейтинова М.М. Вестник РУДН, серия Русский и иностранные языки и методика их преподавания, Москва. № 3. 2010. С. 103 – 111
15. Г. О. Винокур. О языке художественной литературы. Москва : Высшая школа, 1991. С. 32 – 63
16. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ: Наук. думка, 1992. 224 с.
17. Гак В. Г. Сравнительная типология французского и русского языков. Москва : КомКнига, 2006. 290 с. Гемінгвей Е. По кому подзвін : роман / пер. з англ. Андрія Савенця. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 608 с.
18. Гемінгвей Е. По кому подзвін : роман / пер. з англ. Андрія Савенця. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 608 с.
19. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / пер. с нем. Г. В. Рамишвили. Москва: Прогресс, 2000. 400 с.
20. Гумилёв Л.Н. Этногенез и биосфера земли. Ленинград: Гидрометеиздат, 1990. С. 257
21. Грещук В.В. Українськи відприкметниковий словотвір Івано-Франківськ: Плай, 1995. 208 с.
22. Грещук В.В. Основоцентрична дериватологія: історія, стан, перспективи / Актуальні проблеми українського словотвору / За редакцією Грещук В.В. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С.66-77.
23. Даугатс Э. Ю. Исследование семантической области слов, выражающих понятие прекращение жизни человека в современном немецком языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 Минск, 1973. 189 с.
24. Денисова Т. Ернест Хемінгуей. Життя і творчість. Київ, 1972. 164 с.
25. Дудик П. С. Із синтаксису простого речення : навч. посіб. Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 1999. 298 с.
26. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. С. 287–288
27. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: Монографія. Донецьк : ДонНУ, 2006. 378 с.

28. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: текст монографія. Донецьк, 2007. 294 с.
29. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : текст монографія. вид. 2-ге, виправл. і доп. Донецьк, 2007. 294 с.
30. Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 480 с.
31. Загорійчук А., Орловська О. Методи лінгвістичних досліджень URL: <http://intkonf.org/zagoriyuchuk-a-kpn-orlovska-ov-metodi-lingvistichnihdoslidzhen> (дата звернення 12.11. 2020)
32. Зеров М. К. У справі віршованого перекладу / Всесвіт. 1988. – № 8. С.128 – 135.
33. Золотова Г. А. Коммуникативная грамматика русского языка / Г. А. Золотова та ін ; под. об. ред. Г. А. Золотовой. Москва : Ин-т рус. яз. РАН им. В. В. Виноградова, 2004. 544 с.
34. Калько М. Аспектуальність: категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові : монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. 2008. 384 с.
35. Касьянов В. Э. Хемингуэй. Необычная жизнь URL: http://samlib.ru/w/wladimir_kasxjanow/xeminguei.shtml.
36. Кацнельсон С. Д. Типология язык и речевое мышление Ленинград : Наука 1972. 216 с.
37. Кашкин И. А. Перечитывая Хемингуэя Для читателя-современника. Москва : Советский писатель, 1977. С. 17 – 49.
38. Кравченко Н. К. Методи лінгвістичних досліджень URL: <http://discourse.com.ua/lekci/metodilingvistichnih-doslidzhen/>
39. Кильдибекова Т. А. Глаголы действия в современном русском языке : Опыт функционально-семантического анализа Саратов : Издво Саратов. ун-та, 1985. 160 с.
40. Кобозева И.М. Две ипостаси содержания речи: значение и смысл. Язык о языке / под ред. Н.Д.Арутюновой. Москва, 2000. С.303-359.

41. Козинец В. П. Национальная металлургическая академия Украины. Днепропетровск : НМетАУ, 1999. 234 с.
42. Коцюбинський М. М. Тіні забутих предків. Новели / Михайло Михайлович Коцюбинський. Харків : Изд-во Книжний клуб «Клуб семейного досуга», 2011. 352 с.
43. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник – 2-ге видання. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с
44. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
45. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. ТЕОРІЯ ПЕРЕКЛАДУ Дніпродзержинськ, 2013. 323 с.
46. Кубрякова Е. С., Шахнарович А.М., Сахарный Л. В. Человеческий фактор в языке: язык и порождение речи. Москва : Наука, 1991. 240 с.
47. Лещенко М. И. Виртуальный и актуальный аспекты предложения Минск : Вышэйшая шк. 1988. 132 с.
48. Лукин В.А. Учебник для филологических специальностей вузов. Москва: Ось-89, 1999. 192 с.
49. Мединська Н.М. Структура семантичного поля дієслів багатократно-дистрибутивної і розподільної дії: Автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.01 / Нац. пед. ун-т ім. М.П Драгоманова. Київ. 2000.
50. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1985. 966с.
51. Мещанинов И. И. Глагол / И. И. Мещанинов. Ленинград , : Наука, 1982. 270 с.
52. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій. Вид. 2-ге, переробл. Луцьк: РВВ «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.
53. Минина Н. М. Лексико-семантическая глагольная система современного немецкого языка : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.04. Москва, 1975. 426 с.

54. Морозова Т. С. Структура словообразовательных парадигм природных деструктивных глаголов Актуальные проблемы русского словообразования. Ташкент : Ташкентск. гос. пед. ин-т им. Низами, 1978. С. 152-156
55. Морозова Т.С. Структура словообразовательных парадигм и ступенчатый характер русского словообразования / Проблемы структурной лингвистики 1978. Москва: Наука, 1981. С. 162-174.
56. Мустафіна В. Якщо ти людина. (Урок-роздум про роман Е. Хемінгуея «Прощай, зброе!» Зарубіжна література. 1998. - № 6 (70). С. 7.
57. Новикова М. А. Мастерство перевода. Москва, 1971.
58. Ожоган А. В. Ожоган В. М. Дієслівні предикати зі значенням травмування в німецькій та українській мовах. Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. 2014. Т. 164. С. 74-79.
59. Пославська Н.М. Структура і семантика словотвірних парадигм дієслів із семою руйнування об'єкта: Автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 / Прикарпатськ. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2006. 20 с.
60. Потапенко Т. А. Лексико-семантическая характеристика глаголов с общим значением разрушительного воздействия на объект / Филол. науки. 1983. № 2. С. 50-56
61. Розанна Рядська Функціонально-семантична параметризація перформативних предикатів в англійській мові
URL: (<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/32525/1/29-120-125.pdf>)
62. Русанівський В. М. Значення і взаємозв'язок граматичних категорій виду і часу в українській мові XVI – XVII століття. Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. 100 с.
63. Русанівський В. М. Дієслово. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за заг.ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. С. 296
64. Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ: Наукова думка, 1971. 315 с.
65. Русанівський В. М. Дієслово – рух, дія, образ Київ : Радянська школа, 1977. 111 с.

66. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
67. Селиверстова О. Н. (ред.) Семантические типы предикатов Москва: Наука, 1982. 370 с.
68. Серебренников Б. А. Общее языкознание. Методы лингвистических исследований Москва. 1973. 318 с. URL:http://knowledge.allbest.ru/languages/2c0a65625b3ac68a5c53b88521216c27_0.html
69. Степанов Ю. С. К универсальной классификации предикатов / Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. Москва, 1980. Т. 39. № 4. С. 311-323
70. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения. Москва : Наука, 1981. 360 с. [19: 242-243].
71. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения. Москва : Наука, 1981. 360 с [19: 166-165].
72. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / пер. с франц. И. М. Богуславский. Москва : Прогресс, 1988. 656 с.
73. Уфимцева А. А. Типы словесных знаков. Москва, 1974. 205с.
74. Фаткуллина Ф.Г. О деструктивной лексике русского языка / «Языковая семантика и образ мира». Книга 1. Казань, 1997. С. 64–66.
75. Фаткуллина Ф.Г. Деструктивная лексика в современном русском языке. Уфа: ИПК при Администрации Президента РБ, 1999. 300 с.
76. Фаткуллина Ф. Г. Понятие деструкции в лексической семантике. Уфа: РИЦ БашГУ, 2001. 184 с.
77. Франко І.Я. Каменярі. Український текст і польський переклад. Дещо про штуку перекладання / Зібрання творів у 50 тт. – Т. 39: Літературно-критичні праці (1911-1914). Київ : Наукова думка, 1983. С. 7–20 .
78. Фрейд З. Психоаналитические этюды. Минск: Попурри, 1997. С. 26 – 80.
79. Хемінгуей Э. По ком звонит колокол. Роман. На англ. яз. Москва: Прогресс, 1981. 560 с.
80. Хемінгуей Е. По кому подзвін : роман / пер. з англ. М. М. Пінчевський. Твори : в 4 т. Київ : Дніпро, 1981. Т. 3. С. 6 – 404.

81. Хемінгуей Е. Прощай, зброє; За річкою, в затінку дерев текст : романи / пер. з англ. В. І. Митрофанов. Київ. : Дніпро, 1985. 432 с.
82. Чейф У. Л. Значение и структура языка / У. Л. Чейф; пер. с англ. Г. С. Щура. Москва : Прогресс, 1975. С. 113–125
83. Шмігер Т. В. До питання перекладознавчого аналізу: історія та методологія : Збірник робіт IV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. та мол. вчених «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті» 24-26 квітня 2003 року, Харків. Харків: Видавничий центр «ХАІ», 2003. С. 199-201.
84. Щерба Л. В. Опыт лингвистического толкования стихотворения «Сосна» Лермонтова в сравнении с ее немецким прототипом / Щерба Л.В. Избранные работы по русскому языку. Москва: Учпедгиз, 1959. 492 с.
85. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. Ленинград : Наука, 1974. С. 85-91
86. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. Москва : Наука, 1974. 428 с.
87. Brugmann K. Die Demonstrativpronomina der indogermanischen Sprachen: Eine bedeutungsgeschichtliche Untersuchung. — Abhandl. Der philol.-hist. Klasse der königlich-sächsischen Gesellschaft. Leipzig : Teubner, 1904. 150 s.
88. Brugmann K. Die Demonstrativpronomina der indogermanischen Sprachen: Eine bedeutungsgeschichtliche Untersuchung. — Abhandl. Der philol.-hist. Klasse der königlich-sächsischen Gesellschaft 1904. S. 320.
89. Daneš Fr. Pokus o strukturní analýzu slovesných významů. Slovo a slovesnost. Praha. 1971. R. 193–207.
90. Dik S. C. Summary of Functional Grammar. C. Studies in Functional Grammar. London : Academic press Inc. Ltd, 1980. P. 3–20.
91. Fleischer Wolfgang. Kleine Enzyklopädie – deutsche Sprache / Wolfgang Fleischer und andere. Frankfurt am Main, 2001. 845 s. S. 279–90.
92. Hemingway E. A farewell to arms. Publisher: Moscow, Progress Publishers. 1969. 320 p.

93. Legeżyńska A. Tłumacz jako drugi autor – dziś / Przekład literacki. Teoria – Historia – Współczesność / Pod red. A. Nowickej-Jeżowej Warszawa: PWN, 1997. S. 40-50.
94. Levin & Rappaport Hovav 2005 Levin, B. & M. Rappaport Hovav (2005) Argument realization, Cambridge University Press, Cambridge Vol. 12 .
95. Lyons J. Semantics and grammar / J. Lyons / Semantics. Cambridge : Cambridge university press. – Vol. 2. 1979. P. 373–597.
96. Vendler Z. Linguistics in Philosophy. Ithaca. New York. 1967. 103 p.
97. Vendler Z. Verbs and Times. Fact and events. Linguistics in philosophy. Ithaca. New York. 1967. P. 97–146.